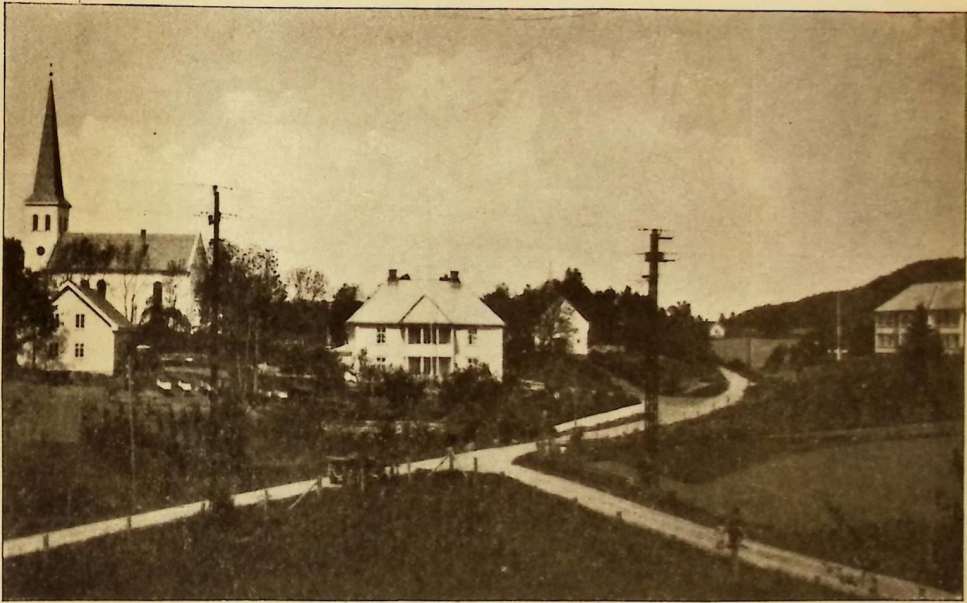

Tilhøfer
Ringerikes Museum

RINGERIKE

1928

VED HAUG KIRKE

Pris Kr. 1.00

UTGITT AV RINGERIKES UNGDOMSLAG

RINGERLINE
1928

RINGERIKE

1928

Redaksjon:

E. Viker og T. Krogsrud.

DRAMMEN
J. STEENBERG & CO. BOKTRYKKERI
1928

Innhold

„På Kongens utsikt.“
Med Jørgen Moes vers

En rydningsmann.
Av Hans Johnsrud,

Gjennem Vidalen.
Av Solveig Espe,

Johan Georg Boll Gram.
Av Einar Dokken.

Fredrik Gryte.
Av Eldrid Wæthing Ringerud.

Jul og juleskikker.
Av Martin Johannesen.

Skogsfolk og underjordiske.
Av Hans Johnsrud.

Ordtøk fra Ringeriksbygdene.
Av E. Vikar.

Per forteller.
Av E. Vikar.

Gamle truer og skikker.
Av E. Vikar.

Keiser Dal.
Av dr. Kristian Østberg.

Prost Otto Christophersen.
Av E. Vikar.

Peder Næss.
Ved E. Vikar.

Småstykker.
Anders Bakken og tomten. Av E. V.
Jordbruk. Av E. V.
Kobberkjelen i Halsfjorden. Av E. Dokken.
Da biskop Bang fikk svarteboken. Av H. Gigstad.
Skatten i Vidalen.

Fra høst til høst 1927—1928.
Av E. Vikar.

På Kongens utsikt.

Træd ud paa Fjeldets Styrtning her,
Og lad min Hjembygds fagre Dale
En samlet Hilsen dristrig tale
Til dig fra Landet fjern og nær!
Det høie Snefjelds hvide Pande,
Den dunkle Skog, de blanke Vande,
Den milde Slette — her du faar
Et Billed af vort Norges Vaar.

Gjergen Moe.

En rydningsmann.

En sommerdag for over 100 år siden kom en ung mann skogsveien fra Soknedalen til Tyristrand. Mannen kunde være pålag 25 år, og var en staut og undersetsig kar å se på. Han hadde i flere år tjent både på øvre og nedre Berg i Soknedalen. Hadde også vært utkommandert i 1814, men var blandt dem som lå bak ildlinjen som reserve. Han var nettop gift og var på vandring for å se sig om efter et sted hvor de to unge kunde slå sig ned for å bygge og bo.

Mannen som senere blev kjent under navnet Knut Skaug, var født på Rundskogen i Krødsherad 1790. På sin vandring ned mot Tyristrand var Knut kommet frem til Govletjernbråten. Her syntes han det var et godt sted for en nybygger å slå sig ned. Her var det sydlendt og muldjord som var bra fri for stein. Foran lå tjer-net blankt og smilende. Her spratt den ene ørret efter den annen, — fisk var det nok av både her og i de andre tjern omkring.

Ovenfor hevet Flagåsen sig høi og stor, skjermende for vær og vind. Riktignok stod skogen tett og svær, men hvad gjorde det! Hans sterke arme skulde nok få bukt med den, og Knut kjente lyst til å ta fatt når det var. Men her kom ikke Knut til å rydde, på grunn av en tvist mellem eierne av Hovind og Skjerdalen, idet begge påstod å være eiere av Govletjernbråten.

Imidlertid var Knut blitt husmann til Heieren. Men i mellemtiden hadde han blitt enig med familien Hals i Skjerdalen, som var eier av Skaugsmarken, om å rydde endel på Skaug. Hustømmer blev hugget på tufterne, og rundt om stod skogen grov og tett. I 1825 hadde Knut allerede bygget de nødvendige hus, og da flyttet han til Skaug med sin familie, som foruten hustruen (Siri), nu bestod av to barn, Knut og Berthe. De eide to kuer. Men Knut gav sig ikke til tål med bare å rydde på Skaug, han ryddet også utenom: Thorsbråten, Baksjøbråten og Lenasnarbråten. I sine beste dager drev han det så vidt, når han lauvet og brukte mose attåt, at han kunde fø 4 a 5 kuer og to hester. For å være så selvhjulpen som mulig bygget Knut en liten kvern i Baksjøbekken, og her mol han det korn han avlet. Under kvernen hang en geiteskinnhit som mjølet kom i. I de dager var det ikke sjelden å treffe både bjørn og gråbein i skogen. Engang Knut hadde vært i bygda og gikk og drog på en skikjelke, kom der 3 gråbeiner efter ham på Grytingen og vilde ta ham. Men Knut fikk løst op et tau på kjelken og lot dette henge efter, og dette skremte tassen.

En sommerdag Knut skulde til Lenasnarbråten møtte han en bjørnebinne med to unger midt i veien ved Svartbekk. Binnen brummet høit, viste tenner og vilde gå til angrep. Knut som ikke hadde annet enn en stokk i hånden, hyttet med denne mot binnen og sa: „Pakker du dei inkje, ska du få me mei å gjøra!“ Over denne trusel syntes binnen å ta skrekk og drog brummende ned gjennom lien. Selvfølgelig var det også hulder på Skaug i de dager, men folket stod på god fot med dem. En natt Knut brente tjyru hadde han sovnet på ovnsbenken. Han våknet ved å høre et grovt mål rope på sig: „Vakne nå, Knut!“

Da han kom op og skulde se efter, stod tjyruåsen på bradda og skulde renne over. Utenom jordbruket drev Knut adskillig med tjyru og bekkbrenning. Denne virksomhet hadde sikkert sin andel i at han klarte sig så godt som han gjorde. Der går et ordtak i bygda efter Siri, som bekrefter det. „Han svelte ikkje ihel på Skaug så lengje det finst tyristubb i åsan“. Siri Skaug gikk for å være noget av en signekjerring. Var et eller annet dyr blitt sykt, var det å gå til Siri for å få råd og hjelp. Kunde man i et ubevoktet øieblikk få stjålet litt av vaskekluten hennes og gitt det syke dyr, var dette også et godt middel.

Borte i Soknedalen hadde Knut en god venn, som også het Knut. Disse to besøkte hinannen ofte. En vår var sokndølen kommet over til Skaug på skarasnøen. Neste morgen før vennen skulde gå blev de forlikt om å ta et ryggetak. Dette hadde de gjort så mangen gang før også, men nu var ulykken ute. Sokndølen som måtte i bakken, brakk i fallet benet av. Knut Skaug måtte ta vennen på skikjelke og dra ham hjem, øverst i Lunder.

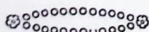
Ved omtanke og arbeidsomhet blev Knut i sin tid rent en velstandsmann og sat som en liten konge på Skaug. Sine innkjøp gjorde han to gange i året, høst og vår, og trang aldri bygda oftere i slike erender. Når Knut kunde arbeide sig frem fra små kår til velstandsmann skyldtes dette visstnok for en god del Siri, som ikke bare var en dyktig husmor, men som heller ikke vek unna for å ta et karmannstak, når det gjaldt.

Knut hadde som før nevnt en sønn, men denne døde allerede i 17-års alderen. Da datteren skulde gifte sig, kjøpte Knut en eiendom i bygda, som han betalte og gav henne i medgift.

Knut blev 92 år da han døde, og var da enke-mann for tredje gang. Hans annen kone var Mari Moen, den siste Berthe Rønnerud.

Ingen av Knuts nærmeste slekt evnet å fortsette da den gamle slapp op. Huser og gjerder forfalt efterhvert og er nu helt forsvunnet. Skogen har krabbet innover de møsommelig opbrutte åkerstykker, hvor de gyldne kornaks så mangen gang hadde vugget i høstvinden.

HANS JOHNSRUD.

Gjennom Vidalen.

Fra Strømsodbygda over til Hedalen i Valders går et lite dalføre, Vidalen. Det var befolket engang i tiden, og der var også efter sagnet en liten kirke. Men under „svartedauen“ blev dalen avfolket. Siden har det visstnok ikke vært fastboende der. Mange setrer er bygget, men disse har også stått tomme i de senere år.

En mengde sagn knytter sig til Vidalen. Det fortelles at en stor skatt er begravet der. Hvem har ikke lest Mikkjel Fønhus's „Trollelgen?“ Der forteller jo Fønhus om „Redalssvensken“, som hakket og grov for å finne den store skatten. Gamle soknedøler sier at det virkelig levde

en svenske som grov og grov i Vidalen. Men ikke har hverken han eller andre funnet noget.

Kari, søster min, og jeg hadde så lenge tenkt å ta en fottur gjennom Vidalen. Men det hørtes rent nifst ut med alle bjørnene som ruslet lyslevende omkring deroppe. „Pytt“, sa jeg en dag, „vi får med oss 'n Johan Knuteplassen. Han er så sterk og modig. Det gamle munnladningsgeværet til klokkeren kan vi også ta med. For sten gikk klokkerfolka der ifjor, og det kom gen bjørn og tok dem“.

Ja, ja, så fikk vi prøve. Læreren på vilde og være med. Vi beslo støvlene våre

„Per“.

alle kanter og pakket en diger ryggsekk hver.

Været var midt imellem regn og solskin, da vi startet. På Sokna stasjon møtte efter avtale Johan Knuteplassen med den store lastebilen sin. Så bar det iver opover gjennom Strømsodbygda. Det var jo ikke akkurat stoppede seter, og det tristet og skranglet nokså forskrekkelig op bakkene. Men vi glemte alt, mens vi pratet om den store skatten vi kanskje kunde finne. „Hå-hå!“, sa Knuteplassen. En må være under 18 år for å finne den“. Å nei, det var da leit, syntes vi, for vi var jo litt over 18 alle tre.

Gamle Per Odden stod utenfor den falleferdige stua si, da vi for forbi. „Det er ham som skal følge dere til Sannvannet“, sa Knuteplassen.

På Åmot fikk vi kaffe hos Per Maribo, og så tok vi sekkene på ryggen. Men jamen var det tunge børder. Knuteplassen måtte hjelpe oss efter tur. Sjø haddé han vist bare et brød og en flaske „himebrent“.

Det var kjølig og godt å gå. Men stigningen var nokså tung.

Nå kom månen op — stor og gul seilte den over himmelen og kastet skinnende eventyrglans over skogen. Det blev så underlig trolsk og levende alt omkring oss. „Hyssj! Gå stille over flatberga, så itte huldra vakner“, sa Knuteplassen.

Undertiden gjemte månen sig bak en sky. Men den kom snart frem igjen. Vi gikk over bløte

myrer, så det skvulpet om skoene, og vi vadde over rislende fjellbekker. Hele tiden fulgte vi den stø ryggen og skohelene til Knuteplassen.

Og så pludselig hadde vi Sannvannet under oss. Svart og stille lå det der med en sølvblank, skjelvende strime av månelys over. På vestsiden av vannet reiste Bukollen sig høi og truende, og mot nord stod Sannvaskollen og stengte.

Vi mintes Fønhus's vakre skildringer fra disse traktene, — grasengen på Bukollen og slagbjørnen Rugg. Og da vi igjen så op mot Bukollen, syntes vi tydelig det rørte sig der. Var det — var det virkelig bjørn? — „Her er bjønn“, sa Knuteplassen. Og så fortalte han underlige historier

fra bjørne- og elgjakter i fjellene her. Til slutt syntes vi det tusset og tasset omkring oss på hver en leid.

Skogshytten som vi skulde være i om natten var ikke videre vakker å se til innvendig. Men vi fikk da rusket op litt, og så fikk vi frem kaffekjelen og stekepannen og laget mat. Og det smakte.

Da vi siden prøvde å få sove litt oppå de hårde trebriksene, tok det til med et svare leven nede på gulvet. „Mus! Mus! Å ertebrødet mitt!“ ropte en. „Å sekken min! Musa gnager på den!“ ropte en annen. — Så måtte den tredje ned og redde både ertebrød og sekk.

Om litt tok livet til igjen. Da fikk Kari en

Ved Sandvannet.

lys idé. „Mjau-mjau!“ sa hun. Men musen ved Sannvannet hadde vist ikke hørt katter før. lallfall drev den på. „Scht!“ sa Kari. Knuteplassen snudde sig, så det braket i den gamle avisen han hadde til hodepute. „Hadde jeg bare hatt „Kragen“ min her, så skulde jeg skøti musa og fått nattero“. —

Tidlig — tidlig neste morgen var vi oppe og laget frokost. Det var gråvær og duskregn, og humøret sank litt.

Rundt hytten fant vi multer, store, gule og saftige.

Knuteplassen fant en båt, og så rodde vi over Sannvannet. På den annen side stod noen forfalle seterhus. Det var Sannvassplassen. De sier at det spøker så slemst der. Forfatterinnen Elisa Ulvig forteller således at hun oplevet noget underlig der en sommernatt. —

Vi fulgte stien og passerte Gravvannet. Der blev det før i tiden gravet ut myrmalm. Enkelte mener, at det er derfor det heter Gravvannet.

På Bakkesetervollen tendte vi op et deilig bål og varmet middagsmaten. Solen var nu kommet frem igjen, og det var bare deilig å leve. Efter middagskaffen tok vi en tur bortom „Kjørkehaugen“. Mange er det som gjennom årene har gravd her for å finne noget som kan bevise at her har stått en kirke. Men ingen har funnet noget.

Rett overfor Goplerudsetra laget Knuteplassen bro over Vidøla av en gammel tørrgran, og så gikk vi over. Nå kom vi inn på den opmerkede turistvei, som kommer over fra Flå. Knuteplassen skulde vende, og vi tok en rørende avskjed med ham.

Imidlertid hadde skyene bunket sig sammen, så himlen var rent svart nedover mot Sokneda-

len. Vi gik enda i solskin og under blå himmel. Vi satte farten op og drog i ilmarsjer videre gjennom den øde dal, forbi forlatte setergreider og

til Hedalen. Utpå ettermiddagen nådde vi til Goplerud i Hedalen.

S. E.

Johan Georg Boll Gram.

Her på Ringerike er det vel få, selv blandt den yngre generasjon, som ikke har hørt om general Gram, løytnanten, kapteinen, som han kaltes i sin samtids litteratur.

Nå er det lenge siden han døde, men som en kulturhistorisk person, som sent glemmes, lever han i minnet ennå blandt dem som har sin rot på Ringerike.

Best minnes vi Gram som jegeren og friluftsmannen. Han var „løytnanten“ fra „En tiurleik på Håleia“, jegeren som hadde sin stabbursvegg dekket med små kvite gråbeinskaller og glisende skaller av bjørn. Men det Gram var, og det han i sin tid gjorde for Ringerike, lærte man først å forstå utover tiden som kom.

Gram var født i 1809. Ask gods var hans heim, og her døde han år 1873.

Gram blev mannen med den store viden og de alsidige interesser. Dengang var det ikke som nå, at man kunde studere en gren av fag for å være klok; man måtte kunne nærsagt alt for å stå på høide med tiden, og vidt omfattende blev da også Grams viden.

Skrive- og malerkunsten var det første han lærte, og siden studerte han sprog og astronomi. Under et opphold i Kjøbenhavn blev han veldig interessert for militærvesen og blev offiser —

dette blev jo også han store livskall, han steg tiltops, blev general og senere hofmarskalk, og hans bryst blev prydet med tidens store ordener.

Gram fikk venner og kjente blandt tidens store og gjeve menn, kulturbærerne i inn- og utland. Og om somrene kunde man på Ask hos Gram finne dem som gjester.

På denne måte fikk Ringerike og Gram plass i litteraturen den gang og utover og blev kjente av alle.

J. S. Welhaven skriver i 1851 om en reise: „Gjennem vassdrag og skogmarker“. Reisen gikk ut fra Ask gods, med Gram som reisefører og vert. Fra denne reise citerer Welhaven en samtale mellom Gram og eieren av Bergsund i Ådalen. Av denne samtale ser man at Gram i sine yngre dage var en veldig og uforferdet jeger, kjendt vidt om. Talen falt slik: „Akk, hr. løytnant (Gram), dersom De ennå var en ivrig jeger som i gamle dage, kunde det vel også bli råd til å få gavlen på mitt nye hus prydet med et bjørnehode eller to, men siden De hørte op med jakten på disse kanter, trekker udyrene ned i bygda igjen“.

Gamle folk kan fortelle, at om vintrene når fin sporsne var kommen og dagen egnet sig til jakt, gikk Gram op på sin haug og blås i sitt signalhorn utover bygda. Da visste hans faste jegere, at det var å stille på post, — jakten skulde begynne.

Eventyret: „En tiurleik på Håleia“, skylder også Gram sin tilblivelse. Asbjørnsen var aldri på Håleia, men var mange ganger hos Gram på Ask. Her fortalte da Gram Asbjørnsen historier han hadde hørt inne i skogstuen av skogsfolk som Per Sandaker, Sara-Anders m. fl. Gram skrev også selv ned hvad han hørte og sendte det til Asbjørnsen. Denne fikk det sammen til skildringer og eventyr, ga det sin egen språkform og sitt særegne fortellerpreg. Blandt Asbjørnsens skildringer og sagn er således også Grams historier tatt med.

Gram var det også som organiserte den mann-garen som fant igjen den bortkomne gutten inne i Søknedalsskogen, som Welhaven forteller så vakkert om. Generalen og generalinnen, som de støtt kaltes ute på Ask, var kjente for sin enestående gjestfrihet, offervillighet og godhet mot alle bygdens folk. De var elsket og æret av alle til sin død.

Gram lot den nye monumentale bygning, "Ask slott" opføre, men samme år den var ferdig, døde han (1873).

På Strandens skole blev ved en stor festlighet 4. juni 1928 avsløret et vakkert bilde av general Johan Georg Boll Gram, malt av hans svingersønn Eilif Petersen.

EINAR DOKKEN.

Frek Gryte.

Det er snart 12 år sidan, eg tok meg ein tur til gamle Elling Tømmervika for å høyre litt um Fredrik Gryte, far hans. Elling var den gongen 75 år, men rak som ein ungdom, helsesterk og gløgg. Etter litt snakk um helse, vær og vind sa eg: „Er det sandt Elling, at far din, Frek Gryte — hadde svarteboki og kunde, gjera åt?“

„Å, nei, eg trur inkje det“, sier Elling — og stryk seg yver augo — „men han hadde moro tå „noko tå hårt“. Ja, han heitte Fredrik, ser du, men dei kalla han Frek“, sa han.

„Far var fødd 1813. Han var eit år yngre enn mor. Ho var fødd 1ste januari 1812. Ho het Gunhild og var komen frå Elsrud. Ja, far åtte båe Grytegarane, og dette var ein av husmannsplasane“, sa han.

„Far din narra lensmann Skaugstad stygt eingong?“ sa eg. „Ja, lensmannen var ein vri-fant, ser du. Far var blitt usams med lensmannen og vilde gjera han „eit pek“. En haust hadde me so umframst stor ein gjeitebukk med svære, digre honn. Den slakta han, og skinnen stappa han upp. Ein dag i romjula skulde lensmannen ut og reise, og vegen gjekk yver Gryteberget. Då far venta han attende, tok han bukken og stelte han upp ovenfor vegen tett ved ei bru — og la tyristikker med tjyru på og stry i kjeften hans. Det var myrkt, då lensmannen kom — og just som han var på brui, tente han far på tyristikkane og stryret, so elden frasa og lyste upp bukken og dei digre honni. Han var fæl å sjå. Lensmannen kjørde, som han var galen. Han trudde, det var den slemme sjøl, kan du vite, og var som tullen lenge etter.“ —

„Han narra fleire og, veit eg han?“ — „Ja, han narra no Bjonen ein gong. Bjonen var på Gryte og måla. Var ellers frå Bjoneskogen. Ein

kveld vart det prat um hulder og skrymt. Bjonen vågar 5 pottur brennevin på, at det inkje fins noko slikt til. „Eg skal syna deg, at her er skrymt, vil du fylgje meg til kvennhuset torsdagskvelden kl. 9“, sa far. So vart det. No hadde far ein husmann, dei kalla „Fille-Nils“, og no vart det „tvo på ein marken“. „Du fær ta eit kvitt laken du“, sa far til Nils, „og so ein knøskekåte (til å ripa eld med) og gå upp i kvennhuset. Lakenet tek du um deg. Når du høyrer me kjem, slær du dyri upp — svingar med lakenet og ripar eld etter alle vegger. Eg skal tala høgt, når me kjem sør på bakken, so tek du til“. Belgmyrke torsdagskvelden gjekk far og Bjonen til kvennhuset. Men då dei fekk sjå det kvite, som flaug der inne, og varmen som lyngde etter veggene, vart det redsla! „Å, bevares då!“ sa Bjonen — og avsted bar det! Far fyre og Bjonen etter. Ved vegen var det en brynn. Far la vegen um den. Han som var godt kjendt svinga utanum, men Bjonen gjekk hugustup i brynnen, so fossen stod. „Kjære, vakre, vene, flyg inkje frå meg!“ ropa han. Han var mest vetskremd.

Bjonen måtte ut med 5 pottur brennevin. Fille-Nils råka til å koma syduver just som dei skulde til å ture det upp. —

Ein annan gong gjorde han vatten til brennevin. Det skulde vera dans på Gryte, og 5 pottur brennevin skulde dei drikke upp. No hadde far tvo raudmåla kaggar, som var akkurat like. Dei var båe fulle av brennevin. Den eine bar han til kjellaren, den andre søkte han ned i ei vass-stette (kar med vatn) som stod i kjøknet.

Ja, — karane drakk, og Plugg-Lars var skjenkar. Han var og husmann under Gryte. Då det leid på natti vart brennevinskaggen tom, og det vart stilt og stusleg i laget. „Det er leit, det er

slutt på brennevinet", så Plugg-Lars. „Ja, um alle vil tia stille og inkje lata andre få vita det, so er eg alltid god for å gjera noko brennevin", sa far. „Men eg vil slett inkje, det skal verta tala um". Ja, alle skulde tia. So tok far den tome kaggen og søkte ned i vass-stetta, og dei høyrde, kor vatnet surla inn. Han søkta han djupare og djupare. So flutte han hendene og tok den andre kaggen og lyfta sakte upp. I vass-skorpa nappa han korken ut, so det sikla og rann av kaggen, då han la den på bordet. „Drikk no!" sa han. Plugg-Lars skjenkte i — trudde det var vatten. „Skål!" sa han. Men da han kjente, det var brennevin, vart han so ille ved, at han slepte glaset i golvet, og alle stod som klumsa, fekk kje sagt eit ord. Det var ingen som tvila på, at vatnet var blitt til brennevin.

Flisar-Anders tente på Ringerud. Ein dag hadde far bunde to store nærvar fast til ei trøye. Skulde gjera ut for venger. So sa han til Anders: „Sjå denne hadde eg på — og da stiva eg gje-num lufta frå skjoltaket til stova. No iyt du freiste! Men slå dyktig med venga — ellers gjeng det inkje." Ja, Anders som var helder „stutt" av seg, klauv upp på taket og baska i veg. Men han nådde no ikkje stova, veit du. —

Me hadde ein tenestegutt, som heitte Banner-Anders, avdj han var so fæl til å banne. Ein vinterdag ha far gjort ei voe (farveg i snøen) burtyver til låven. Eit gamalt bukkeskind ha han binde i ei snor og grave ned i snøen. Snori hadde han festa under låven. Det var i myrkinga. „Du skulde aldri sett slikt", sa far til 'n Anders, „her hev gjenge rev her utanfor. Fekk me slegi han i hel, skulde me selgje skinnet og du og eg deile pengane". Dei ut og freiste. „Tak denne kjeppen du", sa far, so finn eg ein annan." Gjekk so burtyver for å leite — men gjorde ein sving og kraup under låven. Tok til å dra i snori med bukkeskinnet. Guten trudde det var reven — det var myrkt no — og stabba etter i snøen, som var djup og blaut, fikta og slog. Reven fyre — under låven. Han etter! Men der låg far i ein myrk krok og klypte han i føter og armar. Guten skreik og kom seg undav. Far fram — ein annan veg. „No", sa far, hev du sett reven?" „Ja", sa Anders, „han er under låven; men han klypte og klora, so eg måtte rømme".

So vart det like fyrr jol; dei hadde slakta, og mor laga ei diger persesylda. No hadde dei nett hatt ein kalv, som var sjøldau. Far tok Anders med på staburet, synta han sylta og sa: „Sjå denne hev ho mor laga av den daude kalven. Det

er nok du og eg, som skal ha denna. Du får sjå å få ho burt, du!" Um kvelden ruslar Anders på staburet, tek sylta og dreg til skogs. Far ropar på mor: „Kva i allverden er det Anders gjer med sylta di, du?" Mor etter og Anders fyre — men Anders kom fyrst og sendte sylta i ei ur.

Vart eit dyr sjukt, henta dei far. Eingang far hadde vori på Branes (Drammen) etter lass, kom han om eitan til Bergsund. Alt husfolket stod på tunet um den besste hesten, som låg daudeferdig. Det var berre sovidt han sparka med beina. Far skyna, det var „finnskott". (Finnskott var troll-dom, som vart kasta på folk og fe). Bad so gjenta gå på kjøknet etter salt. Far tok saltet, vende seg burt og „las yver" det — og gav so hesten det. Hesten upp, og sprang, so snøføyka stod um han.

Det vart mykje snø den vinteren. Men når det var fars tur å køyre plogen, kom det støtt bod frå Johan Bergsund, at han køyrde istaden.

Vart det stoli nokon stad, vart far henta — jamvel ut på Ringerike, til Krødsherad og Hal-lingdal. Eingong han var på Ringerike, var det blitt burte ei klokke for Ola Oppen — eit gullur, han heldt mykji gjevt. Ola bad far hjelpe seg. „Trur du på slikt noko du då, Ola Oppen?" sa far. „Men eg skal nok endå gjera det slik, at klokka kjem att". Om morgonen hang klokka på trammen til Oppen. —

Folk trudde han kunde jage huldra. På Ørneberget var dei ein gutt, dei underjordiske hadde fått makt med. Han gjekk leita etter sauer ein haust — og då fanga han noko vondt. „Ser di inkje denne mannen?" sa han rett som det var, og so vart han taken og rysta av denna mannen, som ingen annen såg, so det var reint fælt sjå. Far hans, han Ola Ørneberg, kom da ut til far og bad um råd. „Han tør verta bra", sa far berre. Men guten vert inkje bra. So kom Ola ut att, og far fylgde med; men han reiste berre til nedre Ula — låg der om notti. Den kveld høyrde guten i Ørneberget nokon sa: „No må eg reise herifrå — for i morgo kjem den svarte mannen frå Gryte!" Frå den stundi vart guten kvitt det vonde.

Han Tolena-Lars tente på Ringerud. Ein mes-sesundag var me til kyrkje. Då Lars gjekk frå kyrkja, vart han so klein, at dei måtte bera han til båten. Blodskumen stod um munnen, og han vreid seg som ein mark. Dei gjekk då iland på Strande og kasta ein sukkerbita yver låven og gav ham den, for alle skyna, det var finn-skott, han ha fenge. Men det muna inkje. Guten sjøl sa: „Eg vert kji kvitt dette, fyrr dei hentar Frek

Gryte!" Dei henta far, og guten vart frisk på timen. Dette er sandt, eg var sjøl med.

"Tror du far din kunde noko „sers" då, Elling?" sa eg. „Å — eg veit inkji eg. Ja, noko kunde han, for ein gong eg kom til Somdalen, sa han Trulsson til meg: „Far din frelste livet mitt han". Det gjekk so til: Torkell og Ola Finsand kom nattetid yver fjorden til Gryte og bad far verta med. Trulsson hadde hogge av livåra. Dei hadde henta Trond Andersbråten; men han kunde ikkje stanse blodet. Då spratt far ut av senga og gjekk inn i kammerset. Var der ei stund åleine. Kom so ut att. Dei bad for alt i verda, at han måtte verta med. „Dei stend um livet!" sa dei. „Nei", sa far, „i slikt vær reiser eg ikkje yver fjorden. Eg hev kje noko der å gjera. Um „hugu" var av på han, so skulde det på'n att!" Ola Finsand hadde sett på klokka, då far var i kammerset. Då dei kom heim fekk dei høyre, at blodet hadde bråstansa det klokkeslett. „Men eg tenkte, armen min hadde sprunge sund!" sa Trulsson. —

Ja, han stemde blodet på meg og. Her kan du

sjå det store aret tvers yver handa mi. Alle årene var avhogne. Me lauva i Renna. Då husmennene fekk sjå, kor eg hadde hogge me, ropa dei på far: „Du fær koma, han blør so!" Far kom, heldt handa mi i si og såg på ho ei stund. Då stana blodet.

Far spela so vent på langleik og fele. Det hende seg, at han um vårnettene gjekk burt på Gryteberget og satt og spela. Fløtarane var redde — dei trudde det var huldra og rømde heim til Gryte. Når dei kom heim, låg far under fellen og — sov.

„Eg kunde fortelja inykje meir um han far", sa Elling, „men no fær det vera med dette fyr i kveld". Og atter for den gamle handa yver augo og panna. Han hadde ei lita stund levd uppatt dei gode, gamle dager saman med far i skjemt og alvor. So slo eg dyri upp — og vårkvelden strøymde mot oss so ljøs og rik. Han fylgde ut på trammen, skygde for augo og såg upp på skyfarten. „Her kjem anna vær", sa han, vende seg og såg burtyver mot Gryte-lia, og det kom eit varmt drag yver eit gamalt, skrukkut andlet.

ELDRID WÆTHING RINGERUD.

Jul og juleskikker på Ringerike i gamle dager.

Jeg kan ganske godt hugse bortimot 70 år tilbake, og det er rart å tenke på de mange forandringar og den veldige utvikling som er foregått i løpet av disse år på alle områder. „Dei hava snudd om vollane og flutt og rudt og bygt", så det er „berre dei gamle kollane, som standa like trygt".

Med hensyn til juletrafikk og juleskikker er også forandringen stor. — Mange uker før jul begynte travelheten i gamle dager. Alle skulde prøve å få noe nytt til jul. Fikk de det ikke til jul, så kunde det gjerne være det samme med det. I husene skulde der spinnes, veves, sys og strikkes, for det var ikke å gå til kjøbmannen og kjøpe alt ferdig i de dager. Det hjemmevevde vadmøl og verken måtte hentes igjen fra farveren, hvor det hadde vært for å bli stampet, farvet og perset. Huder og skinn, som hadde vært hos garverøen til barkning og „beredning", skulde sys til skjøen. Så skulde der slaktes, og så skulde der støpes talglys; det var ikke noe elektrisk lys den tid, ikke engang en parafinlampe. På

bondegården sat kona og tjenestejentene framfor den store peisen og spann og sydde i lyset fra tyrikubben.

Skreddere og skomakere fartet om fra gård til gård, men alltid blev tiden for knapp, og de arbeidet både dagen og det meste av natten med for å få ferdig mest mulig, til jula kom. Hverken skredder eller skomaker hadde symaskiner dengang, så alt måtte gjøres med hånden. Men så hadde de lagt sig til en næsten utrolig ferdighet i å bruke nål og syl. Især var skredderne å beundre. Jeg kjente en skredder fra Sørgefoss, og det forbauset mig å se den raskhet, hvormed han sydde, ja, jeg tror han sydde næsten så fort, som om han hadde brukt maskine, og enda gjorde han udmerket arbeide. Da maskinene endelig kom, likte han dem ikke.

Endelig kom da jula, og det siste vi smågutter gjorde juleaften var å sette kors over alle dører, forat de underjordiske ikke skulde komme inn.

Alle vilde eie „en dram" til jul. Der kunde

være smått med litt av hvert i mange hjem; men 3—4 pottes (o: liter) akkevit prøvde de å få tak i. Denne drikk var ikke dyr dengang; 60 a 70 øre pr. pott var det almindelige. På gårdene kjøptes en kagge på 20 a 40 pottes, og „små-landingene“ brukte tildels å slå sig mange ihop for å kjøpe en 40 liters dunke for å få det billigere. — Folk gikk til hverandre i jula, og da måtte alle ha en dram, for ellers „bar dom ut jula“, og det måtte da ikke skje.

Å gå julebukk var svært på mote i gamle dar. Unge og gamle gikk julebukk, ja endel kjørte julebukk. Disse julebukker utstafferte sig med de utroligste kostumer og gikk fra hus til hus i bygden, og på de fleste steder skulde de ha en dram, så der tilsist kunde bli altfor mange av disse. Om kveldene kunde man derfor høre hujing, skral og sang, som om Åsgårdsreia var på ferde. En gang imellem var der baller og danse-moro med „pons“ og akkevit.

Bøker og aviser var det lite av i de tider, men trykte viser var det mange av, og kramkarene solgte dem for 2 skilling stykket, og alle som hadde mål å synge med sang disse visene, især ved drikkelag. Frithjofs saga av Esaias Tegnér, den svenske bispen, var dengang meget lest og kjent blant oss, for den var blitt oversatt til vårt sprog. Den inneholdt mange sange. Min far kunde alle melodiene, og da han var god til å synge, lærte jeg dem ganske fort. Jeg hadde Frithjofs saga både på svensk og norsk. Bøkene er borte for lenge siden, men ennu hugser jeg endel vers av Frithjofs saga.

Sin barmdomsveninne Ingeborg kunde Frithjof aldri glemme. Selv efterat hun var blitt kong Rings dronning måtte han besøke hende. En jul kom han til kong Ring, som da (efter sagnet) bodde på Storøya. Frithjof var kledd som kullbrenner; men Ring kjent ham straks. Dog lot han som han ikke kjente ham, og Frithjof blev der vinteren over. Så var det en dag de skulde

reise i julegjestebed — de gamle sa, det var til Breien — og de kjørte over isen, som da låg speilblank, men som ikke var sterk. „De kongelige“ kjørte, men Frithjof gikk på skøiter. Da de var komne et godt stykke fra land, brast isen, og både kongen og dronningen vilde være druknet, om ikke Frithjof var kommen tilstede og med sine kjempekrefter fått hest og slede, konge og dronning opp.

Lat mig så til slutt få ta med noen få vers av Frithjofs saga, av dem som dufter av gammel ringerijsk jul!

Kong Ring satt glad til høibords i julen og drakk
mjød,
og hos ham satt hans dronning så hvit og rosen-
rød.

Som der de satt de lignet vel vår og høst forsand:
hun var den friske vår, og den kjølnne høst var
han.

Da trådte uti hallen en ukjent gubbe inn.
Fra hode og til føtter han innsvøpt var i skinn.
Han hadde stav i hånden, og bøiet sås han gå;
men over alle andre hans hode monne nå.

Kong Ring med sin dronning til gjestebeds for,
og isen den ligger så blank på fjord.

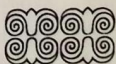
„Tag ei over isen“, den fremmede bad,
„den brister, og dypt er det kolde bad!

„En konge ei drukner så lett“, kvad kong Ring,
„og den som er redd, kan gå kyst omkring“.

„Strekk ut!“ ropte kongen. Min traver god,
lat se, om du er utav Sleipners blod!“

Disse og flere viser av Frithjofs saga blev sunget ved så mangt et gilde i julen i gamle dager. Nu høres de ikke mer. Men sagaen om Frithjof og Ingeborg lever fremdeles over Ringerijske.

MARTIN JOHANNESSEN.

Tilberet
Ringerijskes Museum

Skogsfolk og underjordiske.

Håleia med sine milevide skoger som er overstrødd med setervanger, blinkende tjern og høie nuter, har eventyrglans over sig. Her har hulder og tomter tasset omkring, og det hele har gitt ramme til mangt et sagn og eventyr.

Langt tilbake i tiden, da Håleias skoger ennu låg som almenning, drev en høst en mann fra søre Tyristranda og hans to sønner Lars og Erik inne ved Mastekroken og hugg tømmer til husbruk. Riktignok var kjøringa både lang og slit-sam; men maken til skog for husbygging skulde man leite lenge efter. Her stod malmfurua lysrett og fet, høg og slank med gul, fin bark og en liten kvast i toppen. Når den falt i bakken, buktet den sig bortover. De svære mastetrær som stod inniblant og som har gitt stedet navn, var for store, de fredet sig liksom sjøl. Når den sterke høststorm red over skogen, svajet disse kjemper sakte frem og tilbake. De liksom bukket til hverandre og fortalte om deres storhet, kraft og alder. Men det hendte nok at enkelte av disse kjemper måtte bukke under for den rasende vind. Helst de som hadde flest år på sig og ikke lenger hadde den seige motstandskraft. Når en iblandt med et veldig brak stupte i bakken, gikk der likesom et sukk gjennom skogen, nu var den blitt en kjempe fattigere.

Disse tre menn som lå herinne på åvirke hadde satt sig op en koje med en brisk i hver ende og en peis i midten. En kveld de lå og hvilte efter dagens slit, går kojedøren op, og til deres store forundring kom to riktig pene og kjekke jenter inn. De hilste „Godkveld“ og sier, idet de setter sig på brisken til gutterne: „Vi fant på å besøke naboene våre ikveld“. Guttene syntes skjellig de skulde kjenne disse jentene og syntes for skams skyld de ikke kunde spørre om hvor de var fra. De fremmede blev sittende litt utover kvelden, og der blev prat, spøk og latter som almindelig blant ungdommen. Guttene blev rent inntatt i disse jentene. Da jentene bad godnatt og skulde gå, fulgte guttene med ut. Jentene spurte nu om ikke guttene vilde komme og besøke dem en kveld. Nu måtte Lars og Erik spørre hvor de var å treffe. „Å bur Di hen nå da?“ sa'n Lars. Jo, de skulde bare ta dette dalføret her til venstre opover, til de kom til en stor stein, og under denne vilde de finne en nøkkel, og da såg de nok hvor de budde, sa jentene, og så blev de borte inne i skogen.

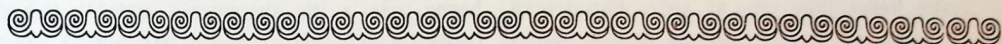
Over dette besøk undret både gutterne og faren

sig meget. Da Lars en kveld vilde ha Erik med for å se om det låg no i dette, åtvare faren dem og sa: „De kan da skjønne hvad slags folk dette er“ og kalte det for no „fantepakk“. Men Lars blev ved sitt og mente det ingen fare var. De kunde i det minste gå så langt at de kunde se om var nogen stein med nøkkel under. En kveld fikk Lars endelig overtalt Erik til å bli med, skjönt denne i førsiningen var nokså motvillig. Men når han riktig tenkte sig om, måtte også Erik medgi, det var pene jenter, så det kunde nok være artig å treffe dem igjen att. Da guttene var kommet opover dalsøkket et stykke, sier Lars: „Der ligger steinen, og nu skal jeg se om der ligger nogen nøkkel under den!“ „Her fant jeg den, gutt!“ sier han og holder en stor blank nøkkel i været. Men nu blev gutterne stående som tryllebundet en stund. Oppe på bakken lå den vakreste bondegård en kunde se. Ut fra vinduene på den staselige bygning med svalganger og torvtak lyste det så vakkert. Det hele syntes så venlig og innbydende ut, at gutterne strøk like op til huset, satte nøkkel i døren, låste op og gikk inn. De kom nu in i et stort kjøkken og så straks at her var det orden og velstand tilgangs. Alt var så rent som det var blåst. Bortover veggene hang blankpusset kjøkkenstell av både kobber og sølv, det blinket og skein, så det reit skar i auga. Men noget levende vesen så de ikke, undtagen en grå katt, som satt borti peisen og gløttet på auga og halvsov. Mens guttene stod og så sig omkring, synes de å høre en dur fra et rum innafor. De åpnet døren, og så derinn. Her satt en eldre kjerring og spant. „Godkveld“, sa'n Lars. „Godkveld igjen“, sa kjerringa og la handa over rokkehjulet og stanset den. „Så er det fremmede karer ute og går?“ „Ja, det er nok så“, svarte guttene. „Det er vel døttene mine di går etter, kan je tenke“, sa kjerringa. „Det var nok mest det au“, svarte'n Lars. „Ja, di får gå inn til dem, dom er derinne“, sa kjerringa og pekte mot en dør. Derinne satt de samme jentene som hadde vært på besøk i skogen. De holdt nu på med å sy. Inne hos dem var det så overlag staselig og gildt at guttene blev rent fortapte over alt de såg og torde mest ikke se op, der de stod i sin fillele hverdagshabitt. Over deres forlegenhet syntes jentene å ha sin største moro. Straks vilde de traktere guttene med både mat og skjenk. Mens jentene holdt på med å dekke på bordet og svinset frem og tilbake syntes guttene å se likesom en kurompe hang ne-

denfor skjørtekanten. Nu mistet guttene med ett både mot og lyst til å være lenger og undskylte sig at nu måtte de gå, da deres far sikkert ventet på dem. Over dette syntes jentene å bli både fause og skuffet, men fulgte likevel med ut, da guttene gikk. Den ene sa da i en lav og næsten

hviskende tone: „Di må inte tale om at di ha vøre hos oss, for vi er av de underjordiske, vi“. Men nu var guttene blitt redde og tok tilbens det forteste de kunde. Nede i hellinga såg de sig tilbake. Den vakre gården var borte, og skogen suste sakte i høstkvelden.

HANS JOHNSRUD.

Ordtøk fra Ringeriksbygdene.

De yngre har nok lagt merke til, at de eldre ofte i samtale og under dagliglivets hendelser bruker ordtøk, d. e. fast formede, knappe og rammende uttrykk, som på en eller annen måte høver for øieblikket. Disse ordtøk er sikkert for en stor del meget gamle og inneholder ofte en sum av erfaring, som er mere verd enn å kastes bort. De er ikke sjelden skarpe og spottende, når det gjelder godtfolks forskjellige svakheter og dårskaper, likesom det rett brukt kan være meget morsomme.

Bra ungdom setter sig et mål, og så må der streves lenge, trofast og iherdig for å nå det. Ikke gi sig! „Ein må være hund, før ein blir herre“. Men da kan det også bli til noe. Sven Foyn, Christian Bjelland, Sam. Eyde hadde litet eller intet å begynne med. Vinjes far sa det slik til gutten sin: „Ein liten gutt med rette to kjem fram, um han er atåt god“.

Men se ikke først og fremst etter, om stillingen er av dem som glimrer i folks øine. Hugs på, at „han svelt itte, den som bit tjukt“ o: bondens klubb er god kost, det! — Men prøv å bli noe tess i en bestemt retning, ikke i mange forskjellige. „Kan ein ni handverk, får ein det tiende attpå, og det er påsån og staven“.

Det nytter ikke for en bonde eller arbeidsmann å gå fint klædd i arbeidstiden. Klærne må bøtes, ofte med bot på bot. Da er de nettop blitt både sterkere og varmest — og billigst. Århundreders røynte ligger gjemt i ordene: „Han Botil, han Botil, han stod se vel, han Herkjil, han Herkjil, han sleit så te, — han Knytil, han Knytil, han fraus ihel“.

Men mange blev rammet av uhell, så de måtte bli på skygesiden av livet, om de var aldri så strevsomme. Det var mest som „det var så laga“. Og man slo fast som en verdensordning, at „det

kan itte alle herrer være, det må noen påsån bære“.

Men folk som hadde strevd og slitt og spart, så de satt på sin tue trygt, de hadde da også en viss rett til å slenge efter en flottenheimer: „Når narren kjem på tørje, får kremern peng“. „Narr og herrer har fritt sprang“. Og disse alvorsord: „Den som kjøper alt 'n ser, får gråte, når andre ler“.

Det gjelder for Ringeriks-bonden likeså fullt som for sjømannen og fiskeren å få gjort alt i rette tid. „Passer itte mann tia, så passer itte tia mann“. „Den som itte passer mål, må supe kal kâl“. Brukte en ikke jorden sin godt, eller var han slem mot dyrene sine, og gikk disse eller lignende udyder i arv til barna, så slo man på „arvelighetsteorien“ med det pussige ord: „Å ja, skjegget er skyldt te hako“. — Den som undskylte sitt mistak med at andre narret ham til det, fikk tilrettevisning med at „han er lett å lokke som etter vil hoppe“.

Til alle tider har det vel vært vanskelig for folk å bruke innflydelse og myndighet på rette måte. Slikt vil helst gå folk til hodet, og så blir det misbruk og narrestreker. „Når fanten får velde, veit'n itte atthelde“ og „te meir ein stryk katta, te høgere sett 'a rompa“ har løst smilet over mangen jåles bedrifter.

En staut bonde brukte ikke „strøket mål“, når han betalte for utført arbeide med non skipper korn eller en halvtønne poteter. På den annen side traff det nok ofte, at husmannen arbeidet i sine knappe fristunder en pen liten rive og forærte den til den vesle datteren på gården. Som takk fikk giveren låne bondens hest til ett eller annet. Slikt hōvde ikke for noen å ta betaling for; gammel erfaring hadde lært begge parter, at „et'n sig itte mett, så sleiker'n sig itte mett“.

og at „det e' itte verdt å væra bikkje for eit beins skyld“. Hvad særskilt arbeidsgiverens plikt mot sine faste folk angår, fikk han hugse på, at „der geita er bunden, der får'a gnaga“.

Det er itte verdt å snakke for meget om feil hos andre, for en kan ha likeså stor feil selv. „Geita treng itte å neise grisen, for 'n e' langlett“. „Det kan væra lus på ein storkar og loppe på ein stakkar“. „Snilde kjel, svert itte gryta.“ — Snakk heller ikke om, at andre har det så meget bedre enn du, for „annan manns bør e' lett å bæra“.

Slemme, vondkynte naboer var det verste, en kunde komme ut for. „Vonde folk e' verre hell Fan; han kan ein da korse ifrå se'.“ „Det e' itte folk alt Vårherre før“. En trøst var det jo i at „Vårherre når nok tjuven, om 'n itte kappflyg med 'n“.

En uheppe blev tatt med god mot. „Det går vel over detta au, sa Fan om be'dagen“. „Han kjem nok att, sa kjerringa mista pusten“. Vilde det ikke rette sig, alt en strevde, så kom det lunt: „Det bli' som det va', sa gutten mol maltet“. Men lykkedes det ved et godt grep å få rettet på tingen, sa man med et litet smil: „Ein gammal tjuv e' itte god å stela ifrå“.

Alle må være i arbeide. „Hå sku ausa væra henne, når 'a itte sku væra i gryta?“ „Det e' bedre no hell ittno“, om det ikke blir så svært av det kanskje, og „han brenn før rå ved, hell tørre steiner“.

Dette var en liten prøve på ordtøkenes bruk. De kan naturligvis brukes på utallige andre måter og meget bedre, enn netop i den snaue ramme vi her har satt dem. De gir talen liv og vekt og virker som godt krydderi.

E. VIKER.

Per forteller.

I stykket „Gjennem Vidalen“ finnes billede av Per. Dei fulle navnet hans var Per Ellingsen Odden. Han var født 1847 og døde 18de september 1928. Strømsåtbygding var han, født på Odden under Åmot og i det huset som far hans hadde tømret op, og navnet sitt fikk han etter bestefar, han Per Hagan, som var bjørneskytter og som ryddet og bygde Hagan under Strømsåt. Per Odden bodde næsten all sin tid på Odden i stua efter far sin, til både han og stua blev så gamle og skræle, at de måtte skilles. Han fikk bo langt penere, varmere og bedre på Gamleheimen; men han holdt aldri op med å fortelle om, hvor godt det var å leve på Odden, — enda den gamle stua var blitt så skakk, at det tilslutt var farlig å være inne der. Men Per såg ikke det skakke. Han hadde i sig billedet av barndommens herlige hjem, da stua var pen, da far og mor levde.

Per var liten og livlig og god til å fortelle, og nå skal vi høre litt av det han fortalte.

„Det va' nå berre omgangsskule i mi ungdom. Så va' det eingong, det va' endå på Sandvasbråtan, onga sku lære å synge salmevers, og skulemesteren stelte dom op midt på golvet. Stua va' låg, og under taket hekk fullt av pøl-

ser. Med' de song, datt ei pølse ned på golvet, og ein tå onga tro på 'a, og da small det høgt. Skulemesteren spurte hå som small, og ein tå småguta tok pølsa og heldt a' bort åt lærarn og sa: „Her ser du den som small, her!“

Lesaronga møtte presten hårt 14-dagars mot. Om vintern dro dom heimante øvst i Strømsåtbygda tidleg om morån med lyse. Heimatt kom dom seint på kvelden. Det var fleire i følge, så dom hadde mykky moro etter vegen. Eingong kom dom på heimvegen utpå kvelden til Krokbekkbråtån. Der budde 'n Elling og ho Berit, og de hadde alt lagt sig. Men lesaronga fraus fælt og slapp inn — kanskje døra ikkje va' stengd. Han Elling sa de skulde legge på varmen, men kjerringa meinte, de fekk ikkje lov te å brenne op veden. Så måtte de utatt. — Den samma kjerringa hadde så vondt for å gå. Hu måtte ha niste med seg, eingong ho vilde gå te Kastet i graverøl. Eingong gjekk han Elling te skogen om morån, og da sa han te 'o Berit: „No må du ikkje sleppe ut kjyra idag!“ Desse folka hadde ei kjyr. Men da han Elling vel hadde dregi te skauen, slefte 'a Berit kjyra, og da kjyra kom nedpå moen, kom det mange gråbein og drap ho. —

Palme Aure var i all si tid ein velstandsmann. Han åtte Aure, og han var svær te å laga brennevin, for det var lovleg den tia. Eingong skulde han til Hølen for å brenne brennevin. Like før hadde kjeriinga hass bunde ei ulltrøje te 'n Palme, og den vilde han Palme ha på seg, når'n gjekk te Hølen. Kjeriinga bad han, at han måtte væra varsom og ikkje brenne ho op, og det lovde 'n Palme. Andre dagen kom han heimatt med ulltrøia på armen og gjekk like bort på fjøstrevet og sette seg te å bôte trøia, for han hadde brent heile ryggen tor 'a. Men etterpå såg 'n Palme ut som 'n hadde ei svær skreppe på ryggen, når'n hadde trøia på seg.

Knut Nyhus var bear-mann i Strømsåtbygda før 'n Elling Sandvasbråtån. Da 'n Palme Aure var dau og 'n Knut sku' bea te graverølet, så møtte 'n den daue i Auregrinda og tala ved 'n. Dette fortalde 'n Knut sjøl, men alder nemte 'n hå dei tala om.

Han Ola Astridbråtån var far hennes mor. Dom kalla'n mykji Hellerud'n. Han var eingong te Gudbrandsdalen og sku tala ved 'n Vis-Knut. For ein velstående bonde i Flø sku'n spørja hår skatten i Vidæl'n ligger. Han Vis-Knut sa, at det fins peng nedgrøve i Vidæl'n, men at dom itte e' gode å finne. „Hels hannom du spør for, du“, sa'n Knut, „at det e' likare han grev etter Guds nåde hell etter dei pengane“, sa'n. — Så sku'n bestefar spørja 'n Vis-Knut, om det va noko råd for ei gamal kjeriing, som hette Dorte, hu hadde mista vettet. „Hu ha sleft Vårherre ifrå seg“, sa 'n Knut. Dom skulde lesa Fadervår hår kveld for 'a, og så sku dom slutte med å spelle kort og banne i huset. Tre torsdagskvelder i rad skulde dom skyte over henner. — Dom heldt seg etter detta, og teslutt vart ho Dorte rektig at.

For omkring hundre år siden så dreiv 'n Knut Roverud og gjætte opi utmarka. Så kom ei jente ifrå Vøllen med krøttera sine au opi dessa rekslune. Begge to va so bortimot hall-vaksne. Den-na Vøll-jenta kunde mykje trolskap, ho. Bestemor hennes satt med ho i ein båt nedpå vatnet om sommårn og lærte ho slikt hår syndagsmorra, sa dom. „Nå vil je setta vondt på bjøllekijra di“, sa ho te'n Knut. Han Knut lovde 'o alt vondt han visste, om ho våga det. „Ja, så ska bokken din ha det“, sa ho, og med det samma

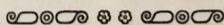
spratt bokken høgt i været og datt dau nedat.

Ein dei kalla Vøllguten levde på denna tia og va ifrå Vøllen. Han låg på Skarsetra i Vidæl'n eingon ved pins-tider, han va nok på no slags skytteri, for han hadde børs med seg. Da han hadde lagt seg på bresken, men itte somna, kom det inn ein liten småfant, som ga seg te å danse springdans, og så tralla han: „Å pinsetassen, å pinsetassen!“ „Je ska gje deg pinsetassen, je!“ sa 'n Vøllguten, og så skaut 'n etter denna småfanten. Men skøtte fekk Vøllguten tebars att i beina sine, så han va sjuk lenge etter.

Han bestefar heitte Per Larsen Hagan. Han va fødd i Sandvasbråtån 1781, og kjeriinga hass, ho Gjertrud, va fødd 1784. Han bestefar va go te å lagge. Han gjorde mest ikkje anna hell å lagge og skyte bjønn, for den va det mykji tå i den tia han bestefar va på det likaste. — Han Lars, som va far hass, va bjønneskytter au, og han hadde eingong lagt ut åte i Knutebråtån, som ligg midt imot Tunga på den andre sia tå Sandvasselva. Så vilde 'n Per sjå dit etter bjønn eingong. Far hass hadde nylig vøri der og lagt att børsa. Det var i 1797, å han bestefar va sålessen 16 år den gongen. Han hadde ikkje fått løv te skyte. Men bjønn va der, og 'n Per skaut'n steindau. Hadde'n' ikkje skøte 'n dau, så hadde 'n ikkje tort segja far sin det. Seinare skaut 'n ikring eit tjaug bjønner. — Eingong berre ska'skaut 'n ein, som ikkje va fælt stor. Det va på vest-åsan. Da kom bjønn settan på 'n og vilde ta'n. Det såg ilde ut, for'n Per rakk ikkje å få ladd børsa igjen. Det stod om livet. Men bjønn reis ikkje, hadde han det gjort, så hadde 'n vønne. Han bestefar slo fyst te'n med børsa, så stokken rauk av og pipa vart krokut, og deretter kasta'n seg op på ryggen åt bjønn og greip 'n i øyra, så'n ikkje sku få tak te å bite'n ihel. Dei baska utover mot Hallingdæls-kanten, og teslutt fekk 'n bestefar drepe bjønn med kniven. Men bjønn hadde biti'n så fælt, — han hadde ikkje orka halde'n, kan du veta — så'n bestefar måtte ligge på Gølsvik hos lensmann noko lenge.

Den børsa han brukte den gongen vart ferda att, og det va den han Per Tistilbråtån selte te Goplerud'n for nokon år sea“.

E. VIKER.

Gamle truer og skikker.

Gamle truer er av megen interesse. De var ofte mindre interessante for de forgangne slekter, som ikk torde annet enn å innrette sig etter dem. Alle disse truene lå over deres liv som en tyngsel.

På et annet sted i dette hefte er der fortalt om, hvor travelt det i tidligere tider var før jul, bl. a. med spinning og vevning. Den dagen man „slår føre“ en vev (o: begynner på en ny vevnad), skal der veves så mye, at veven går rundt kamhjulet.

Julegeita eller oskereie samt allslags usynlig trollskap søkte folk å verge sig mot ved å sette kors både over døren og meget annet. Trettenkvelden reiser julegeita heimatt. Husmoren korset over det fulle smørspannet, når hun satte det bort, tømmerhuggeren la 2 varmebrander i kors på peisen i hytta, når han gikk ut til arbeidet sitt. Det må visst engang ha vært skikk, når der skulde danses i bryllupper, at det første danseparret la et kors på gulvet og danset om det; for eldre folk øverst i Soknedalen har helt til nutiden brukt å spørre så, når de taler med folk som var med i laget: „Hokke la korsen på golve?“ Dermed mener de: „Hvilket par begynte dansen?“

Hos Jon Hallsteinrud (hvis datter Marte blev gift med Engebret Tandberg) hendte engang følgende: Det var en tidlig juleaftens morgen. Man hadde hugget ved i „julotta“ og skulde efter endt arbeide gå inn. Så fikk de høre noen rope fra berget ovenfor gården: „Mor, du må komme igjen, ungen har drukna i vasskaret!“ Da karene lukte op døra og gikk inn, såg de kjellerlemmen blev løftet op og lagt ned igjen, men ellers intet. De gikk ned i kjelleren og fant en vakker og stor kobberkjel, som stod full av øl. Ølet var tappet av tønna i kjelleren, men huldra hadde ikke fått det med sig. — Slik kunde hende, fordi de hadde glemt å sette kors på tønna og si Jesu navn.

Man brukte også meget å vigslе med ild, såsom både over små barn og over vannet de blev vasket i. Til denne vigsling brukte man brennende tyristikker, eller man gnidde på flatbrød og lot det brenne.

Ofring til ilden var fast skikk. Når maten koktes på peisen om kvelden, blev en klype mjøl kastet i varmen. Om julekvelden og trettenkvelden tok man litt av hvert slags mat på bordet

og slapp borti varmen, kanskje med gode ord til, som: „Vi har snild varme, vi!“ Ennu lever de som hugser dette i bruk.

Julekveld fikk kjyr og hester et kornband, kua med ordene: „Et vel og trivs vel, kun mi! Ikveld er det julekveld!“ — Kornbandet til småfuglene kjenner alle, — den vakreste av alle gamle juleskikker.

Efterat det var blitt mørkt om kvelden, måtte man ikke bære inn vann, heller ikke slå ut noget. Heller ikke foreta noget arbeide som voldte larm og støi. De usynlige kunde ellers hevne sig ved å larme hele natten efterpå.

Med en ny børsе måtte man ikke skyte ihjel en katt, for „da mista børsa dråpen (utt. med tonerfall som „båsen“, „åsen“) d. e. den mistet evnen til å drepe. — Børsa var idethele i pakt med det hemmelighetsfulle. Den hadde ofte sitt eget navn og var omgitt av en egen nimbus av frykt og aktelse. Den bruktes til å skyte inn jula, og den bruktes til å skyte over det huset, hvor der var syke folk. En gammel mann, død for flere år siden, som i sine yngre år var en flink skytter og jeger, fortalte mig følgende, som antagesig gikk for sig i slutten av 1850-årene: „Han Eivind kom og bad mig skyte over mor hass, hu låg sjuk. Je gikk dit og skaut over stugua. Men je fornåm nå ingenting“. (Han hverken så eller hørte noget usedvanlig efter skytningen). En annen mann, omtrent på samme alder, mente å erindre, at man ved denne slags skytning brukte å skyte „i kors“ over huset, både i retningen nord—syd og i øst—vest.

Marimess (25de mars) skulde kyrne melkes så tidlig om kvelden, at sola kunde skinne i melkespannet på veien fra fjøset.

„Langfredagsris“ minnes vel bare som en grovkornet spøk, en utartning av hvad det skulde være. De peker tilbake på gammelt alvor i tru og skikk.

Når en første gang ser linerla om våren, får en sorg dersom fuglen vender det svarte brystet mot en. Sitter den høgt, avler man høgt (langt) lin den sommer, men sitter den lågt, blir det en dårlig linsommer. Høres gauken første gang i nord, betyr det død. Kan en komme under treet, der gauken sitter og galer, uten å forstyrre den, og en da ønsker sig 3 ring, så får en sine ønsker opfyllt.

Ved badning i elv eller fjord drakk man først

vann av den hule hånd 3 ganger. Så leste man ved sig selv: „Nøkk, nøkk, nål i vatn! Jomfru Maria kasta stål i vatn: Du søkk, je flyt!“

Blir det ropt på en i skogen eller i mørke, skal man ikke svare ja. — Barn må ikke gå baklengs, for da drar de far og mor til helvete. — Gravde man en svart katt eller en korp ned under fjøsdøra, så kunde ikke vonde folk skade buskapen. Vær sikker på, at det låg mangan en korp eller katt under de gamle Ringeriks-fjøsl!

Når kjyr og kalver eller sauer fikk for stor mage, „baulna op“, knyttet man digreband om-

kring dyret og sa vel noe attåt. Sykdommen kaltes „digra“, og digreband har vært i bruk til vår tid. Var kuene upasselige, gav man dem orme- aske av en kubjelle, blannet med salt. Når ormen var brent levende, var asken best. Det var helst når dyrene var orme-stukne, at denne kur bruktes. Mot orme-stikk på mennesker brukte man den samme medisin, og det skulde ha vært sikker hjelp. Tidligere var det derfor almindelig å ha orme- aske stående som husmedisin. Man tok den inn, rimeligvis med vann eller melk. Har vært i bruk ennu i manns minne.

E. VIKER.

Keiser Dal.

(Dr. Juris Kristian Østberg i «Avisen».)

Den mest bekjente av mine sambygdinger i 1850—1870-årene var uten tvil keiser Dal — iallfall over store deler av østlandet. Når jeg i yngre dager — i siste halvdel av 1880-årene og utover — traff folk fra fremmede bygder, og de hørte jeg var fra Grue, bragte de gjerne straks samtalen hen på kirkebranden i Grue og keiser Dal.

Gamle folk rundt om i bygdene husker ham ennu svært godt. Mange mellem de 50 og 60 minnes å ha sett ham mens de var barn. Og yngre folk vet adskillig beskjed om ham, efter sine foreldres eller besteforeldres fortellinger.

Således gjengir en mann fra Ringerike efter sin mor, at når keiser Dal kom tilgårds i skumringen, pleide han å si i en verdig tone: „Tenn lys! Her kommer keiser Dal.“ Hun visste også å nevne at keiser Dal ikke vilde spise neglerenskede poteter.

I omtrent en menneskealder vandret nemlig keiser Dal til stadighet omkring i en stor mengde byer. Han var herlig utstaffert med medaljer og ordener og bar alltid sabel. Både denne og all stasen fikk han vel påsatt på ekserserplassene, der han gjerne holdt meget til i sommermånderne. Blandt soldatene gikk det rykte at han hadde vært militær befalingsmann — noen mente han skulde ha vært løytnant; andre sa at han hadde vært underoffiser ved kavalleriet og nådde så langt som til kommandersersjant.

Keiser Dal var flere gange nevnt i litteratu-

ren. Således skildrer fru Elise Aubert, født Års. ham i et særskilt stykke, „En vintergjest“ i „Hjemmefra. Skildringer og fortellinger“.

„Den selsomme krigerskikkelse, vel kjent utover bygdene under navn av keiser Dal, vandret inn i kjøkkenet“, skriver fru Aubert, det var visstnok på prestegården i Lom. Hun forteller at han alltid gikk i gamle avlagte uniformsklær med en slitt chakot (gammel militærlue) på hodet. Om hans mange ordener og medaljer heter det:

En slik samling av glitter skulde man vel vanskelig få se make til. I årrekker hadde den innbilske keiser samlet på disse prydelser, der var fastsydde på hans såkalte brystplater — tre, fire i tallet, den ene utenpå den annen. De allerstørste rariteter var naturligvis samlet innerst — stumper av gamle kjeder, spenner, nåler med glitrende stener, stjerner av blick og messing, forestillende de edlere metaller — rester av gullfrynser — det meste anløpet og slitt av alltid å bæres omkring. Ti det bryderi som var forbundet med å få „stasen“ av, risikoen ved å legge den fra sig og tape den avsyne, var årsak i at keiseren ikke som andre klædde sig av og sov i seng, men tok sin hvile sittende i klærne på en stol. Således tilbragte han iallfall netterne i prestegården, og han holdt varmen på peisen vedlike hele natten.

Lokket av ilden forsøkte engang noen unge omstreifere å få kjøkkendøren op; de ante ikke

at de skulde stilles ansikt til ansikt med denne drabelige helt, der med sin sabel hugg løst i flokken og skyndsomt drev dem på flukten. Denne krigerbedrift optegnedes av saga og blev gjengitt med utrolige variasjoner i alle de år keiser Dal avla sine vinterbesøk på prestegården.

Videre skriver forfatterinnen: „Han levde et fantasiliv, og vilde man tale fornuftig med ham, brøt han alltid av eller dreide samtalen hen på branden i Grue kirke. Fra denne brand daterte han sitt omstreiferliv, sin „ophøielse“. Men om branden var en personlig opplevelse eller noget som han blott hadde hørt om, var ikke lett å forstå; ti tankelivet i hans hjerne var likeså brokete og sammenflikket som stasen på hans bryst. Med strømmende tårer beskrev han denne kirkebrand. Og så tok han frem den lille silkepung som han alltid har festet til den innerste brystplate, viklet forsiktig ut et gammelt papir og sa: „Her kan I selv lese — men les høyt!“

Og her stod den trykte beretning om kirkebranden i Grue på 1ste pinsedag 1822, der lød således: — hvorefter følger en ordrett gjengivelse av „Den Norske Rigstidende“s meddelelse om branden i bladets nr. 45 7de juni 1822.

„Og i denne redselsfulle stund skulde keiser Dals foreldre og søsken ha mistet livet, mens han alene, forbrent og elendig, var blitt reddet. Reddet — fordi han skulde bli keiser, vandre landet rundt fra bygd til bygd, halv til fornøielse og halvt til plage.

Ti om han enn hilstes med glede når han kom, smakte det dog alltid av befrielse når han etter to, tre dages forløp snørte sin lille bylt på kjelken, la fingrene til chakoten og sa farvell.“

Jacob B. Bull har i sine „Ungdomsfortellinger“, trykt 1896, et stykke „Keiser Dal. Et minne“, hvor han gir et sympatisk bilde av den aldrende vandringsmann. Forfatteren har vel selv sett keiseren i Rendals prestegård i 1850—1860-årene. Fortellingen er trykt op igjen i Bulls Folkelivsromaner og Folkelivsbilleder.

Keiser Dals ydre person står slik for Bulls erindring:

„Han var før og bred, der han snudde sig og lukket grinden. Over akslen hadde han et bredt, gult bånd og patrontaske med Norges løve hengende i en messingkjede på ryggen. Sabel av blinkende stål klirret ved siden, og en underlig blank krone hadde han på hodet.

Nu snur han sig og kommer. Foran var han drivende hvit, klædd i brusende hareskinn; men over hele brystet hang der blinkende plater som av sølv og av gull og krusete roser i rødt og blått og

grønt. Men ansiktet var rødt med stiklet skjegg“.

Vedkommende kirkebranden i Grue lar Bull keiser Dal fortelle: „Je fikk klær av general Lowzow — han klædde mei op den gongen je blev gjort til keiser. Ja, det var en gild mann — han gav mei denne sablen og ham — ja, det var visst bror hans som gav mei sablen, og det skulde være kongen som befalte det, sa han. Det var enda den gongen efter Grue kirkes brand, da alle de ni brødrene mine brann op. Ja, for Di har vel hørt om Grue kirkes brand. Je hadde ni brødrer og dem brann op — ja, det var en bedrøvelig uløkke som kom over mei. Ja, for vi var i kjerka, ser Di, allesammen og bad til Guds ord og så blei det en brand så svær, så svær, og så måtte en ut, ser Di, og så hørte jeg brødrene mine rope, men da je kom ut, så var dem brent allesammen, ser Di.

Men natta etter, så brente kjerka en gong til, og je hørte alle brødrene mine rope. Da blei je gælen, je. Og så låg je på dårhus i Kristjan i ti år, je, og så kom je ut, og så blei je rett att. Og så måtte kongen gjøre mei til keiser som en slags opreisning da, ser Di“.

I boken „Ola Enfoldig“ (1916) skildrer maleren Otto Valstad et besøk av keiser Dal i Ola Enfoldigs — det er Otto Valstads — barndomshjem i Asker. Det må vel være fra sist i 1860-årene.

Otto Valstad minnes keiser Dal som en stor, røslig kar, i full mundering med sabel og greier: — „Han satte sig på en stol midt i stuen, og satt stram som en general med brystet fullt av kors og blanke stjerner“. — „I den høie rare flosshaten, som var vid oventil og smal nede, lyste en veldig rød og hvit kokarde“.

Denne beskrivelse av keiser Dals hodeplagg stemmer ikke dårlig overens med fru Auberts benevnelse chakot, som småguten Otto Valstad har tatt for en flosshatt — eller det har virkelig vært en forhenværende flosshatt, som noen militære har rigget til a la chakot og forært ham. En eldre militær mener å huske — har han fortalt mig — at keiser Dal gikk med vaiende fjærdusk på hodebekledningen.

Om keiser Dals tap ved kirkebranden i Grue lar Otto Valstad ham bl. a. si: „Men da Gruekjerka brann, miste je min hjertevenn og sju ta sysjenom mine — je glømmer aller det“.

I min vesle bok: „Kirkebranden i Grue 1ste pinsedag 1822“ (1897) har jeg også et lite avsnitt om keiser Dal, mest bare gjengivelse efter fru Elise Aubert. For meget lang tid tilbake har jeg hørt at han skulde være fra Sorknes i Grue. Men nærmere beskjed om hans herkomst hadde

jeg først fått sommeren 1920, da jeg fikk anledning til å snakke med fru Marie Isaksen på Stensrudmoen i Grue. Hun er født i 1835 i Sorknesgrenden og vokste op der. Fra sine småjentedage husker hun godt keiser Dal, som enda holdt sig hjemme og bodde sammen med sin mor hos broren, fanejunker Knut Gundersen. Moren kalte de Mossie, (kanskje het hun egentlig Maren). Gutten, den senere keiser Dal altså — het slett og rett Gunnar. Etter moren blev han gjerne kalt Mossie-Gunnar; for der var kanskje også andre ved navn Gunnar i grenden.

Familien kom fra Keiserud i Åsnes, — der var nok brødrene født. Det antas å være dette gårdsnavnet som ligger til grunn for keisertitlen. I den røde bok kalles forresten gården „Køysarudh“. Men den solørske icatisme — man sier i for y, ei for øy — har så gjort om ordet til Keiserud. Køysa betyr en hunkatt og har kanskje vært en manns tilnavn.

Fanejunker Gundersen slo sig op ved skogs- og tømmerhandel og kjøpte omkring 1840 Nordgården (med Rensmoen) i utkanten av Sorknesgrenden. Han bygget svært på gården og var midt i 1840-årene ansett for å være en rik mann. Men senere gikk det rent tilbake med ham. Man solgte fra ham gården omkring 1855, og resten av levetiden — et halvt snes år — bodde han på plassen Haugen ikke langt unnav.

I Hans Schulzes skrifter lærer vi fanejunkerens å kjenne under navnet Gunder Haugen. I stykket „Den første skoghandel og de kostbare kaffekopper“ gir Schulze en kortfattet karakteristikk av mannen. Han anfører ham ellers som hjemmelsmann for en hel del historier, — således: „Inkassatoren i grisehuset“, Gunder Haugen på frieri“, „Kont-Ola“.

I Nordgården hadde da fanejunkerens hos sig både sin mor og sin yngre bror, Mossi-Gunnar. Gutten var nok en raring og ikke ganske vel bevart helt fra fødselen av. „Vi små var redd for ham, vi“, sier Marie Isaksen. Når han stod og hugg ved i skålen, og jentene kom etter ved, kunde han heve øksen mot dem og si han skulde hugge den i dem.

Moren satte ham bl. a. til å karde tuller når hun spant. „Ho mor vil ha tuller så klare som en røyk“, sa han. Så lenge moren levde, kom han visst ikke ut på vandring, og fanejunkerens forsøkte nok også å holde ham hjemme. Men han var så meget vekk fra gården selv, han.

Hvor gammel Mossi-Gunnar var da Grue kirke brente i 1822, vet jeg ikke; men han var gjerne over de 20 da. „Jeg har aldri spurt efter min alder, og ingen vet når jeg blev født“, lar fru Aubert ham si selv.

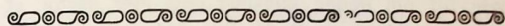
Rimeligvis var han født omkring 1800. Hans vanvidd hadde imidlertid visselig svært lite med kirkebranden å gjøre. Han bodde den gang i Åsnes, mange mil fra Grue. Ingen fra Åsnes, ingen av hans slekt og ikke han selv var i Grue kirke den pinsedagen. Noen kjæreste har han nok aldri hatt. Således hadde han altså ikke mistet hverken foreldre, søsken eller kjæreste ved den styg-

ge ulykke. Men i Grue var jo minnene friske både om selve ulykken og om det tap av slektninger som nærsakt alle der hadde lidd. Og folks snakk om dette syns da å ha bitt sig ordentlig fast i ham.

Muligens var han ikke mere gal, enn at han helt forstod å nytte ut sin fikse idé — sin gode skrøne kanskje fra først av om det han hadde gjennemgått ved branden.

Jacob B. Bull skildrer også keiser Dals død. Han lar ham dø på landeveien i søndre Østerdalen midt på vinteren. Sneplogkjørere finner ham frossen nedsnedd en morgen og bringer hans lik frem til folk. Det meste av — formodentlig hele — dette avsnitt er dog fri dikming.

En særdeles troverdig hjemmelsmann har meddelt mig at keiser Dal skal være død i Lier omkring midten av 1870-årene. Det siste han bad om, skulde ha vært at man måtte spikre sablen hans fast på kisten, så han kunde få den med sig i graven.

Prost Otto Christophersen.

I Hønefoss og over Ringerike vil alle ennu ha ham i friskt minne, og det som mere er: i et kjært minne. De gamle vil gledes ved å tenke på hans venlige og glade ord og ferd, og ungdommen vil ved å minnes ham gjenopleve i erindringen mangen festlig stund sammen med ham i ungdomslag og på annen måte. For han hadde en makeløs evne til å skape hygge og fest.

Hans far var prest i Ådal, og der tilbragte prostens mange av sine ungdomsår, hvorfor han også undertiden kunde si, at han var ådøling. Sågodtsom alle hans presteår falt på Ringerike og i Hønefoss. Det var 34 år fra han blev prest på Ringerike, til døden avbrøt hans arbeide den 30te august 1928. Han var da 61 år gammel.

Sin vakkert bebygde eiendom i Hønefoss testamenterte han til prestegård for byen, likesom han ved testamente skjenket betydelige summer til forskjellige gode formål.

E. V.

Peder Aadness.

Kunstneren som bar dette navn var en gang vel kjent på Ringerike, hvortil han var knyttet ved familiebånd, idet hans hustru var fra gården Trøgstad i Norderhov.

Mange av de kunstneriske arbeider han utførte på Ringerike er bevart til denne dag. Foruten de som nevnes i etterfølgende artikkel, har etter all sannsynlighet Aadnes utført den vakre blomsterdekorasjon på altertavlen i Lunder kirke, likesom billedene i feltene på prekestolen sammesteds muligens er av ham. På den i 1902 nedbrente gård Rå i Norderhov var der en rekke veggfelter med bilder av Aadness.

Vi antar derfor, at noen hver kan ha lyst til å vite litt om denne kunstner, og gjør derfor et utdrag av det som P. M. Sjøegård (en slektning av historikeren P. A. Munch) har skrevet om Aadness i „Skilling-Magazin“ for 15de november 1879.

På den tid da kunsten i vårt land måtte sies i enhver henseende kun å ha vært svakt representert, levde dog i denne avsides krok en og annen kunsiner, der har etterlatt sig spor som fortjener å erindres og bevares. Den interessanteste av dem alle er utgått fra bondestanden, nemlig Peder Aadness.

Han blev født på gården Odnes i Lands prestegjeld i året 1739. Hans fødselsdag er ukjent; men man vet, at han blev døpt den 16de august det nevnte år. Han må således være født i begynnelsen av den samme måned, da barna på den tid meget tidlig blev bragt til dåben. Aadness's foreldre var Peder Østensen Odnes, født omkring 1712, og hustru Anne Marie Haraldsdatter Viger, født 1711. I mer enn 200 år skal den samme slekt ha bodd på gården Odnes, mens mannens navn har vekslet mellem Peder og Østen. I et gammelt dokument fra 1700 omtales Peder Aadness's oldeforeldre, nemlig Peder Østenson og Barbro Haraldsdatter. Gårdens nuværende eier er en etling av den samme familie og hetter likeledes Peder.

Allerede i den tidligste ungdom syslet Aadness med å male. Han dekorerte skap og kister med alskens figurer og blomster. Herav er meget ennå tilbake og kan således vise hans første kunstneriske forsøk. Peder som den eldste i søskendlaget var nærmest til å bli eier av fedregården. Han hadde heri den sterkeste onfordring til å bli

hjemme og utdanne sig for sin fremtidige stilling som jordbruker. Men han kunde dog ikke motstå lysten til å male. Derfor drog han til Oslo, hvor han kom i malerlære. Da der for ham nok ikke var stort å lære der, drog han til utlandet omkring 1770 for der å søke den veiledning som han ikke kunde finne hjemme. Om hans opphold i utlandet i de tre år han var fraværende vet man bare, at han en tid søkte utdanning ved kunstakademiet i Kjøbenhavn, samt at han var både London og Sachsen, rimeligvis også i Holland. Ved hjemkomsten i 1773 giftet Aadness sig med Ingeborg Jonsdatter fra gården Trøgstad på Ringerike, hvorefter han som den eldste sønn overtok farsgården. Etter denne tid var han nok aldri i utlandet. Han var munter og glad i sinn og skal ha levet meget lykkelig i sitt ekteskap. Han hadde to sønner og tre døtre.

Norge hadde i århundreder med politiske lenker vært bundet til Danmark. Først da disse lenker var brutt, blev det mulig for videnskap og kunst å feste rot i norsk jordbund. Alt som her, i den ringeaktede „provins“, kunde tvinge sig frem til utvikling av begavelse og talent, blev holdt fast i „moderlandet“ Danmark og stemplet som helt og holdent dansk. Dersom omstendighetene undertiden førte en eller annen tilbake til fedrelandet, var dermed all videre utdanning stanset; ti under foreningen fantes der hos oss intet som kunde nære og befordre et høiere åndsliv. Denne omstendighet var sikkert grunnen til, at Peder Aadness's anleg for malerkunsten blev stående på det trinn av utvikling, det hadde mottatt i utlandet.

De arbeider av virkelig kunst, som etter hans hjemkomst vites å være utgått fra hans pensel, er meget få. Vi nevner portrettene av Peter Munch, sogneprest til Land, og hustru Sofie, født Storm. Disse portretter, som nu eies av korpslæge Chr. Munch, blev for endel år siden utstilt i Oslo og vant kjenneres dom som virkelige kunstverker. Et portrett som Aadness har malt av sig selv, blev efter hans død funnet blandt hans saker. Det opbevares ennå på Odnes og viser en kunstner som har utdannet sig i den da herskende skole. Videre kjenner man av Aadness's arbeider følgende tre portretter, nemlig av justitsråd Christopher Hammer, hvilket billede angis å være malt 1770, altså straks før Aadness's utenlandsreise. Billedet eies av viden-

skapsselskapet i Trondhjem. Videre av cand. theol. Andreas Olaus Hammer, justitsrådets søstersønn, og endelig av den bekjente forsker, professor Hans Strøm, prest på Eiker. — Altertavlen i Hofs kirke i Land er også malt av Aadness, men kun som kopi av altertavlen i Fluberg kirke.

Forøvrig er en hel del av Aadness's arbeider ennå til, og om de ikke kan tillegges synderlig kunstverd, kan de dog heller ikke sies å være utgått fra en diletants hånd. Således sees veggene i Glatvedts hotell i Hønefoss å inneholde elleve tavler, som fremstiller byen Hønefoss, årstidene m. m. I en opplått bok på tavlen ved døren leses: „Anno 1781. Pinxit P. Aadness“. Også på gården Hesselberg på Ringerike finnes flere veggmalier av ham. Da han malte på sistnevnte sted, blev han efter hvad der fortelles, ofte forstyrrer i sitt arbeide av en jente, som hentet øl op av kjelleren. Han blev ergerlig over dette og truet med å male henne på veggen som hun stod og gikk, hvis hun oftere kom igjen. Da dette skjedde, malte han jenta over døren med opbredte linnetermer og en øltrøis i hånden.

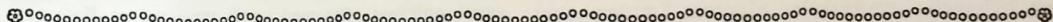
Også i andre retninger eide Aadness talenter; således spilte han med ferdighet klaver, likesom han var en hel mester i kunstig dreielsvevning. Man forteller anekdoter om hans ferdighet i denne kunst. Prost Dorph's hustru var flink i dreielsvevning. Ved enhver leilighet viste hun frem sine servietter og var kry av at de var de eneste i sitt slags der i bygden. Aadness besluttet å spille henne et puss. Han listet sig inn i fruens veverstue og merket sig møstret. Ikke lenge derefter sendte han henne en kurv med fisk, som

han hadde lagt en av sine nyvevede servietter over. Da fruene fikk se den, utbrøt hun: „Men det er jo en av mine servietter!“ Da hun imidlertid fant ut, at alle hendes servietter var i behold, så skjønte hun, at hennes mønsterhemmelighet var opdaget. — En annen gang hadde prostinnens døtre vist sig ved kirken i kjoler av særdeles smukt hjemmevevd tøy. Klokkerens datter fikk stor lyst til å eie en slik kjole, og bad Aadness lære henne å veve tøy. Ja, dette falt netop i hr. Peders smak, og om ikke lang tid kunde klokkerens datter vise sig ved kirken like så strålende som prestedøtrene, hvilket skal ha voldt fru Dorph adskillig ergrelse.

Peder Aadness blev ingen gammel mann. Han døde på sin gård Odnes i året 1792 og var da 53 år. Heller ikke hans dødsdag er kjent, men den skal ha inntruffet i juli eller august måned. Han er begravet på Fluberg kirkegård, og på hans gravsten leses følgende linjer, som man tillegger presten Munch:

WANDRINGS MAND
HER HVILER
PEDER AADNES
FØD AAR 1739 DØD 1792
SJÆLDEN I SIN STAND
THI HAN BLEV
WED UTRETTELIG ARBEIDSOMHED
EN KUNSTMALER
WED LESNING OG EFTERTANKE
INDSIGTSFULD
MEN VED AARVAAGEN OG VIRKSOM
TROE
EN SAND OG SALIG CHRISTEN.

Ved E. V.

Småstykker.

ANDERS BÆKKEN OG TOMTEN.

Anders Olsen Bækken var far til den navngjetne skiløperen Elling Bækken, som vi har fortalt om i en tidligere årgang (1925). Han hadde vært med i krigen 1814 og var senere husmann til Rud. En gammel soknedøl forteller om ham: „Ein jul-efta hadde'n vørf på Rud og høgge jul-otta og rusla med noko ta hårt etter-på. I mørkinga gjekk 'n heimatt. Han hadde fått mange drammer på Rud og kjente det godt i hue. Han Anders va så glavær og gaputt støtt, og nå var'n enda meir fornøgd, da'n hadde litt i hue. Da han kom eit stykkji på vegen bort igjennom skaugen, møtte 'n ein gråklædd smågut. Han Anders gjorde sig te, han, og

sputta i nevene og spurde, om de skulde dragast. Vesleguten sa ingenting, men de tok tak, og 'n Anders fekk slik juling, at 'n alder hadde fått så mye bank før“.

E. V.

JORDBRUK.

For omkring 100 år siden bodde kaptein Heinrich Dunker på chefsgården Tandberg. Hans bror Johan Fredrik Wilhelm Dunker, bergassessor, bodde på samme tid i Oslo. Disse brødre var innvandrede tyskere, fødte i Hessen, førstnevnte 1769 og sistnevnte 1775, og de

kom først som voksne menn til Norge. — Som bosatt på Tandberg var kapteinen blitt meget interessert for jordbruk, noget hans bror bymannen nok hadde mindre forstand på. Kaptein Dunker besøkte flere ganger sin bror i Oslo. Bergassessorens datter, den senere fru Wilhelmine Ullmann, forteller fra et slikt besøk: „Det var morsomt å høre ham og far disputere blandt annet om jordbruk. Far påstod, jorden skulde ikke gjødsles, bare arbeides. Das harte og das weiche d og t blev alltid byttet om. „Schnak hvad du vil bruder Wilhelm“, sa kapteinen, „det er schgu Tridden som gjør det“.

E. V.

KOBBERKJELEN I HOLSFJORDEN.

Gamle Dortea Sørsdal fortalte mig detta sagnet, hu hugste det etter bestemor si, og sant skulle det være. Det var en svær kobberkjel fylt med gull og sølv, som skal ligge i Holsfjorden mellem Svartøia og Purk'øia. Om den hadde tilhørt Gygra heller menneskjer, kunde hun ikkje hugse. Men det hente før i tia, at folk som for over det stedet i uvær, hadde sett hovene på kjelen ovenom vannet, men aldri hadde noen fått tak i den. Det hente også at folk sto på land og såg sola blinke i noe derute. Det var i kjelen det, sa folk.

E. DOKKEN.

DA BISKOP BANG FIKK SVARTEBOKEN.

Biskop Bang var som bekjent svært glad i gamle bøker og andre gamle ting. Det kjente vel Viker til, og da han også har vært ganske flink til å snuse opp et og annet gammelt, hadde han, første gang bispen kom på visitas, belaget sig på en foræring til ham. — Viker var kommet over en variant av Svarteboka oppe i Lunder etsteds. Denne hadde han skrevet av med tanke på bispen.

Viker var også ved samme leilighet belaget på en behagelig overraskelse til prost Færden, som også var interessert for sjeldne bøker. Den kjente interesserte bokvenn Olsen-Blikrud hadde i sin svær boksamling bl. a. også professor Casparis bibel med en hel del bemerkninger i marginen av professoren. Efter Olsen-Blikruds død hadde Viker fått denne bibel med som foræring fra hans enke til prost Færden.

Bisp og prost var søndag morgen før forretningen i kirken som vanlig tatt inn til klokkeren. De hadde mottatt foræringene og var svært begeistret over dem. Bispen la den avskrevne

svartebok fra sig på et bord, mens de drakk kaffe.

Imidlertid var også de to andre prester kommet tilstede. Tredjepresten skulde preke og hadde sin skrevne preken med. — De var ferdige med kaffen og skulde gå i kirken. Tredjepresten tok til sig de papirer (svarteboka) bispen hadde lagt fra sig, han mente nok i farten det var den skrevne preken.

„Hvad vil De med disse, prest? — de er mine de!“ sa bispen. — „Men, det er jo min preken!“ sa presten.

Da slog prosten sig bakover i stolen, lo hjertelig og sa: „Nei, jeg tror ikke menigheten vilde føle sig oppbygget om De holdt denne preken, — det er jo svarteboka!“ —

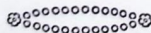
(Efter „Ring. Blad“ for 7. april 1906).

K. G.

SKATTEN I VIDALEN.

Paa det store Fjeld, som gaar imellem Aadalen og Hallingdalen, er et litet Dalføre, Vidalen kaldet, hvilket siges i gamle Dage at ha været beboet og hørt til Valdris, samt at man derfra ved Hedals Kirke har regnet 16 ringskoede Heste; en Talemaade, som betegner, at Bygden har vært nogenledes beboet. Midt paa en Myr der beliggende ligger en stor Jordhoug, som kaldes Kirkemyrhougen, hvor en Kirke eller Capel skal have staaet. Der fortælltes, at da den sorte Død grasserede, skulde en Kongl. Betjent være kommen med stor Møje til denne Dal fra Bergen, hvor da Alfærveien gik, og havde med sig 7 Quartere med Penge; men da han kom did, vare alle ved den grasserende Sygdom uddøde, og de Heste, han hidtil havde havt med sig, vare av den lange Vej over Fjeldene deels udmattede, deels styrtede, hvorfor han resolverede, da han ingen Udveje saae at bringe Pengene med sig, at nedgrave dem i bemeldte Høj. Denne Passage skal have været optegnet tilligemed andet mere udi en Bog, som efter den sorte Død skal være funden i Hedalens Kirke; men samme Bog er der nu ikke; thi en Fogeds Tjener over Valdris for lang Tid siden skal have taget den bort, og da han vilde rejse over Helgebroen i Etnedalen, faldt han med Bogen i Fossen og blev borte. Saaledes fortælltes Historien; men mange havde siden gravet i Hougen, dog ikke fundet noget. Bønderne debitere Historien for vis, men der findes mange Omstændigheder, som ikke ere saa rimelige, og at der intet er fundet i Hougen, contradicerer det alt.

(Foged Ivar W'el: Beskrivelse over Ringerike og Hallingdal. 1743).

Fra høst til høst 1927—1928.

Det var et år med liten varme! Vinteren var både lang og kald, ja så kald desember mente folk vi ikke hadde hatt på 15 år. I slutten av november kom der så meget snø, at det blev fint føre også desember igjennem, for da kom der intet. Lenger ut på vinteren kom der rikelig snø.

Høsten 1927 var det 75 år siden Svangstrandveien blev ferdig, veien mellom Ringerike og Lier—Drammen.

Der har fra 1926 vært arbeidet med å samle penger til et vordende sykehus på Ringerike. Arbeidet er forestått av en komite, opnevnt av Hønefoss og omegns sanitetsforening. Man hadde ved utgangen av oktober 1927 samlet omkring kr. 51,000. — Likeså har man fortsatt med å arbeide for kapell på Ask. Godseier Wrangel har gitt en tomt på 2 mål til kapellet, som man dog ennå ikke har midler til å reise.

Med Nore-ledningen over Ringerike er arbeidet drevet stadig, inntil den ved utgangen av september 1928 var ferdig til å tas i bruk. I arbeidslønn og på annen måte mener man at anlegget har innbragt Ringerike omkring kr. 250,000. Noreledningen er for øieblikket det største kraftoverføringsanlegg i Europa.

Hønefoss meieri heter fra 25. februar 1928 „Ringerikes meieri“. Deri er Hole meieri opiatt. Anleggskapitalen er kr. 95,600, fordelt på 239 andels-eiere med 1093 andeler.

De ringeriske kommuner har opsagt fellesskapet med Hønefoss i driften av „Ringerikes høiere skole“, som herefter overtas av Hønefoss alene.

Foreningen til Tyrifjordens regulering har søkt om tillatelse til ytterligere forhøielse av opdemningen av fjorden, enten med 0,7 m. eller med 0,5 m. på Skjærdalens vannmerke. Saken er ikke avgjort.

Sommeren 1928 vil bli inntegnet blant de koldeste på lange tider. På 170 år vet man bare om 3 somre før denne som har vært så kolde. Likevel blev avlingen slett ikke værst, likesom innhøstningen også for største delen er gått bra.

Der arbeides for å få Ringerikes nikkilverk i gang, men om det kommer noget ut av det er ennå uvisst.

Hermed går vi over til å nevne endel av de enkelte hendelser.

Oktober 1927.

1. Gårdm. Erik Flaskerud, Lunder, †. — 2. Aron Borg, Granli, † 67 år. — 3. Sofie Blom,

Sonerud, †. — 5. Martin Johannessen, Ask, fyller 75 år. Kjent for sin interesse for opplysning og ungdomssak. — Ragne Heieren, Tyristrand, † 53 år. — 7. Johannes Paulsen Mokastet † nær 88 år. Som barn gikk han sig vill i skogen og blev omsider funnen av manngårdens leder løytnant Gram. Hendelsen er beskrevet av J. S. Welhaven. Lærer, gårdbruker, kommunal tillitsmann i Lunder og Haug. — 10. Anna Katarina Frog, Hønefoss, †. — Veidirektør Bålsrud får St. Olavs orden med kongens takk for hans store arbeide som veidirektør. (Veidirektøren er oprinnelig hønefossing). — Gunda Andersen Almebakken †. — 15. Gunhild Åsbråten, Ask, † 73 år. — 21. Sofie Paulsen, Ask, †. — 26. og 27. Hovedstyret for Statens vassdragsvesen foretar befarung av Tyrifjorden i anledning av reguleringsplanene. — 29. Marte Stubdal †. — Ole O. Sandaker, Lunder, † 61 år. — 30. Nakkerud kvinneforening, Tyristrand, 10-års fest.

November.

2. Gårdbruker Hans Gjerde, Norderhov, † 70 år. — Karl Nymoen, Hen, †. — 11. Olava Stensbye, Hole, † 72 år. — 12. Kristian Skaug † 75 år. — Karen Andrine Westeren † 74 år. — 16. Fhv. gårdbr. Peder Grøterud og hstr. Marte, f. Venåsen, Ådal, gullbryllup. — 17. Odlaug Romnes, Norderhov, †. — 18. Postmester Tengelsen, Hønefoss, avskjed ved aldersgrense. — 20. Landhandler M. O. Hafnor, Hen, og hstr. Maren, f. Warloe, gullbryllup. — 22. Fhv. bruksbestyrer Eiel Eriksen, Tyristrand, † 87 år. — 23. Olava Aker, Lunder, †. — 24. Murmester Edv. Johannessen, Hønefoss, 70 år. — 25. Berte Loe, f. Blakstvedt, † 73 år. — 26. Fhv. fanejunker N. Christensen og hstr. Maren, f. Nes, gullbryllup. — 27. Hanna Opsal, Tyristrand, † 77 år. — Ringerikingen fløtningsinspektør Torvald Fåfeng, Orkanger, fyller 60 år. Han er yngste og eneste gjenvlevende sønn av Ola Nilsen Fåfeng, som Rolfsen synger om i sin lesebok. — 30. Gunhild Amundrud † i Oslo 93 år. —

Desember.

1. Hilda Larsen Somdalsbråten †. — 2. Sofie Hansen, Hønefoss gamleh., 90 år. — 3. Tidligere lærer i Norderhov, Sjørgård, fyller 70 år. — 4. Josefine Lundberg, Hole, 70 år. — 6. Martin Stendal, Hønefoss, † 69 år. — 7. Gårdbr. Martin Olsen Berg, Haug, 85 år. — 9. Anders Andersen, Nyveien, †. — 10. Fhv. dampskibsfører

Februar.

1. P. Christensen, Hen, og hstr. Maren, f. Hurum, gullbryllup. — 12. Marte Jørgensen Fagerheim † 67 år. — 14. Oline Iversen Mælingen † 75 år. — 15. Hans Johnsen Bakengen † 68 år. — Elene Lobben, Hole, † 87 år. — 18. Enke Maren Løken, Hole, fyller 90 år. Hennes far Nils Elvigen var lærer i Norderhov i 53 år. — 22. Tyrifjorden islagt efter lang og sterk kulde. — Kristian O. Lien, Ask, † 58 år. — Veivokter i Hole Nikolai Martinsen overrekkes ved veivesenets overingeniør fra kgl. norsk automobilklubb sølvpokal med diplom for godt veihold. — Skomakermester Hans Bjørnstad, Eikli, † 82 år. — 27. Sokna ÷ 37 gr. C, Hen 26, Nes i Hallingdal 30, Ringkollen 9. — Johan Martin Grøtnæs † 70 år. — Natten mellom 27. og 28. nedbrente hovedbygningen på Hovland i Lunder. Huset var opført av tømmer i 1850-årene. — 29. Lars Buttingsrud på Gagnum i Norderhov og hstr. Marte, f. Bjone, gullbryllup. — Hans A. Bønsnes, f. på Røise 1846, har i 60 år arbeidet på Rødskog bruk. Medalje fra Selskapet for Norges vel. — 30. Berte Nilsen, Hofsfoss, † 57 år.

Januar 1928.

1. Stasjonsm. ved Hen Eilert Holte 35 års jubileum som jernbanemann. — Lærerinne i Norderhov Karine Burud og Bredine Møyland avskjed, begge efter langt og samvittighetsfullt virke. — Arnt Krogsrud avskjed som kirkesanger ved Hval og lærer ved Grønvoll, Ådal, efter 37 års tjeneste i begge stillinger. Han blev i den anledning vist megen oppmerksomhet. — Johan Kristian Rasmussen, Norderhov, † 87 år. — 3. Lina Orbråten, Hønefoss, † 59 år. — Lise Andersen, Hofsbj, † 74 år. — 10. Karl Kjørgerud, Ådal, † 74 år. — 11. Fylkesdyrlæge G. Ødegård, Hønefoss, fyller 70 år. — 13. Gunhild Gulbrandsen, Rabbene, † 70 år. — Sorenskriver i Tinn Jens Munthe utnevnt til sorenskriver i Nedre Romerike. Var i sin tid sorenskriverfullmektig på Ringerike, saksfører og ordfører i Hønefoss. — 14. Grete Hallingby, Hole, † 82 år. — 15. Dorte Sørdsdal, Hen, †. — Ragnhild Kristiansen, Benterud, † 77 år. — 17. Kristofer Berg, Hole, fyller 90 år. Var 45 år i Amerika og er amerikansk borger. — 19. Andreas Knutsen, Norderhov, † 66 år. — 20. Olava Betilde Ask, Tyristrand, † 70 år. — 25. Anders Bjørnsen, Tyristrand, fyller 70 år. Dyktig arbeidsmann og spillmann. — 28. Maren Østengen, Norderhov, † 73 år. — 29. A. B. Hygen, Sætrang, † 81 år. — Hærens vinterskole begynner sine øvelser på Hvalsmoen. Leder er major Finn Qvale.

2. Mathea Berger † 72 år. Drev i en årrekke med komp. „Solbakkens efft.“, Hønefoss. — 3. Knut Stigsrud † 83 år. — 6. Peter Nyborg, Veme, † 58 år. — 7. Maren Gundersen, Hønefoss, † 53 år. — 8. Jørgen Gulbrandsen Tajet fyller 70 år. Underoff. eks. ved Norske jegerkorps, sjømann, gårdbruker. — 9. Snekker Karl Bakken, Tyristrand, fyller 70 år. — 14. Hans Johansen Bakka, Haug, † 82 år. — 15. Torvald Johansen, Ådal, † 58 år. — 16. Guttorm Torsen, Hønefoss, † 63 år. — Ole Torgrimsen Smerud, Ådal, † 70 år. — Marit Nygård, Ådal, † 73 år. — 17. Oline Hagelsten, Hole, †. — Gudbrand Børdalen, Haug, † 76 år. — 21. Truls Andersen Havik, Lunder gamleh., † 87 år. — 24. Idrettsforeningen „Liv“ holder fest ved Leif Skagnes's tilbakekomst fra St. Moritz, hvor han udmerket sig som skiløper.

Mars.

7. J. Chr. Smedsrud † i Larvik 84 år. — 9. Skredermester Edv. Olsen, Tyristrand, 60 år. — Netta Andreassen Landing, Hofsfoss, † 70 år. — 19. Opsynsmann ved veivesenet K. Alvim †. — 20. Fanejunkker Olaus Bye, Hønefoss, 50 års arbeid i livsforsikringselskapet „Idun“s tjeneste. Selskapet viste ham i den anledning megen oppmerksomhet. — 22. Handelsgartner F. Wagner, Hønefoss, †. — 24. Erik Jørgensen, Hole, † 88 år. — 25. Bokhandler Joh. E. Bye, Hønefoss, fyller 60 år. —

April.

2. Elise Fjeld, Hønefoss, †. — 3. Karoline Annette Snadden, Norderhov, † 77 år. — 4. Bygmester Einar Torgersen, Hønefoss, †. — Farmer i U. S. A., Kristian Eivindsen Uggen, † 71 år. Han var fra Lunder. — 6. Andreas Amundsen Sørli, Tyristrand, fyller 90 år. — 7. Fhv. stasjonsmester John Melbye, Hønefoss, † 78 år. — Anne Randine Torgersen, Hønefoss, †. — 10. Hans A. Hagaringen, Haug, † 69 år. — 14. Syver Johnsen Torgerud, Ask, † 73 år. — 17. Unghesteskue på Hønefoss. — Annette Eriksdatter Kjelvei, Norderhov, † 89 år. — 18. Torvald Martinsen, Ask, † 54 år. — 20. Sogneprest Hans Smith, Norderhov, fyller 60 år. — 22. Politimester Jesper Seip †. — 23. Jørgen Kristofersen og hstr. Marie, Hønefoss, gullbryllup. — Skredder Petter Nikolai Bentzen, Hval i Ådal, † 97 år. — 28. Gårdbr. og byggmester Hans Olsen Dahl og hstr. Marie, f. Øverby, gullbryllup. — 29. Hans A. Klækken, Haug, † 86 år. — Arnt Kristiansen, Haug, † 72 år. —

Mai.

3. Norderhov herredsstyre anbefaler enstemmig et andragende fra opsittere i nærheten av Bårnås om, at der må bli iverksatt utdypning av Soknedalselven ved Bårnåsbrua. — 4. Lærer ved Solihøgda Elias Nordstrand †. — 6. Johannes Olsen, Benterud, † 70 år. — 11. Nicolay Aslesen, Ådal, † 55 år. — 14. Tora Ridder † i Oslo 81 år. Av gammel Hønefoss-slekt. — 20. Johanne Andreassen, Hofsfoss, †. — Elise Ultvedt † 72 år. — 21. Gårdbr. og fhv. fanejunker P. A. Fjeld, Hole, † 78 år. — Kirsti Finsand, Ådal, † 63 år. — Gårdbr. O. Wøllo, Hole, † 68 år. — 28. Inger Hallinghaugen, Lunder, † 77 år. — 29. Kvartermester O. A. Strøm tildeles borgerdåds-medaljen.

Juni.

Den koldeste juni vi har hatt så lenge der er gjort observasjoner her i landet, det vil si i 100 år. — 5. Maren Hansen Korneliusbråten, Hole, † 90 år. — 9. Sigrid Skøien, enke etter klokker Skøien, Hønefoss, † 82 år. — 10. Andreas Smeds-hammer, Veme, † 61 år. — 11. Farvermester M. Olsen, Hønefoss, † 87 år. — 16. A. N. Sørhol, Hole, † 80 år. — 17. Karen Flekshaug, Haug, fyller 70 år. — Buskerud mannssangerforbund konsert i Hønefoss. — Ragnhild Kristiansen, Norderhov gamleh., † 81 år. — 22. Oberst Jonas Petersen tar avskjed. Fra 1916 chef for Vestopl. inf.reg. — 23. Johanne Gulbrandsen Lunden, † 79 år. — 23.—25. holdtes Norsk bondelags 32. landsmøte på Hønefoss under meget stor tilslutning. — 26. Berte Bjørnsen, Hønefoss, † 85 år. — 27. Torine Velo, fhv. bankbest. og ordf. Velo's hustru, Larvik, † 79 år. Hun var f. i Lunder. — Dyrslæge Ødegård 40 års jubileum som dyrslæge på Hønefoss. — 28. Helene Mikelsen, Nyveien, †. — 29. Tømmermann Bernt Gårdhammer, Hen, † 68 år. — 30. Telegrafbestyrer K. Sjøberg, Hønefoss, tar avskjed. — Johan O. Fjeldstad, Hole, † 75 år.

Juli.

1. Kvartermester ved Valdres betaljon, fanejunker Bråten, tar avskjed etter 36 års militærtjeneste. — 3. Banemester Hans Johan Kittilsen, Hønefoss, †. — 10. Gustav Plassen, Haug, fyller 80 år. — 13. Karoline Hansen, f. Prestrud, Hønefoss, †. — 17. Johan Kihle, gårdbruker på Veien i Norderhov, †. — 18. Ole Bakke, gård-

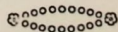
bruker på Jevnaker, † 78 år. Kjent og aktet som emissær, også på Ringerike. — 19. Karine Trondsen, Hen, † 73 år. — 20. Ordfører Johs. Solli, Tyristrand, fyller 60 år. — 21. Johan Johnsen Torgerud, Ask, † 69 år. — 25. Johan Båntjern, Norderhov, † 88 år. — Anne Garntangen, Hole, † 95 år.

August.

1. Kvartermester O. A. Strøm 65 år. — 3. Johannes Olsen, Huus, † 77 år. — 7. Johan Gulbrandsen Gotland, Hval, † 73 år. — Anders stensen, Hole, † 85 år. — 11. Elen Myhrenefoss, †. — 12. Gunhild Petersen, Haug, år. — Marie Halvorsen, Veme, † 87 år. — Gårdbr. og skogeier Helge Bråten, Lunder, år. — Anne O. Bjørnerud, Ådal, † 80 år. — Lise Hval, Haug, † 76 år. — 26. Regine Norderhov, † 67 år. — 27. Olava Torsd Norderhov gamlehjem, † 87 år. — 30. Otto stophersen, prost i Ringerike og sognepr Hønefoss, † 61½ år.

September.

4. Anna Rynning, enke etter sognepr. Rynning i Hole, † 89 år. — Ragnhild Gunbjørud, Norderhov gamleh., † 96 år. — 5. Berte Moen, Veme, † 58 år. — Fhv. bruksarb. Peder Johnsen Smella, Tyristrand, † 82 år. — 6. Bankdirektør Joh. Bjerke, Hønefoss, † 63 år. — 11. Even Halvorsen Dammen, Ask, † 85 år. — 12. Stasjonsmester på Gjøvik Bernt Somdalen fyller 60 år. Født i Lunder. — 13. Fhv. kirketjener i Hønefoss Martin Jensen †. — 14. Gårdbr. i Haug Martin Sætrang fyller 60 år. — Vognmann Kulleruds villa på Ringkollen nedbrent. — Randi Hansen, f. Råen, Hen, † 59 år. — 17. Stasjonsmester ved Skollenborg Chr. Rudi er ansatt som stasjonsmester ved Hen. — 18. Ole Kristian Bjørnsen, Norderhov gamleh., † 90 år. — Per Ellingsen Odden † på Lunder gamleh. 81 år. — Kongens fortjentsmedalje i sølv blir ved fylkesmannen overrakt fru Hanna Hungerholt i Hole for langt og trofast arbeide med å pleie sinnsyke. — 22. Landhandler Ole Flekkerud, Ådal, myrdet av sin nabo Ole Olsen Grøterud. — Karen Larsen Bjølgerud, Hole, † 79 år. — 23. Norderhov ungdomslag innvier sitt nye lokale „Njardarhov“. — 28. Res. kap. til Norderhov Anders Haugerud utnevnt til sogneprest i Hå, Jæren.

Vet De

at

M. CHRISTENSEN

I STORGATEN

TELEFON 250

sælger

billig:

Prima Verktøi, Bygningsartikler,
Drammens Jernstøperis bekjendte
„Drafn“-komfyrer og andre ovner,
Koks, Smiekul, Jern og Staal, Vin-
tersportsartikler, Kjøkkenutstyr,
Tapeter og Malerverer m. m. - - -

HØNEFOS OG OPLANDS PRIVATBANK

Innbetalt Aktiekapital og oplagte Fonds 1/1 1928 ca. kr. 4800000

Innskudd mottas til høieste rente.

Almindelige bankforretninger utføres.

Bokser utleies i vort sikkerhetshvelv.

Hønefos Brug

*Vore gode, lagrede og tørre furumaterialer,
høvlet og uhøvlet, samt vore lagervarer
av dører og vinduer - anbefales. - - - -*

*Kurve, kurvemøbler
og leketøi*

i godt utvalg

MATHILDE SVENSRUD

KURVFORRETNING

TELEFON 286

HØNEFOSS.

Hønefoss Teglverk og Kalkfabrik

Indeh.: Levor Pedersen

Mursten, taksten, dreinsrør, kalk, stubbeloftslere.

IVER SKØIENS EFTF. A S

— HØNEFOSS —

Jern, Jernvarer, Bygningsartikler, Farvehandel, Smiekull og Koks.
Beste sort Cement og Kalk i Vognlaster og mindre Dele.

— Laveste Priser —

J. B. Grønli

Hønefoss Farvehandel

Telefon 163.

Thv. Jørgensen

Gullsmed — Hønefoss

Skjeartikler i alle møn:

Forlovelsesringe.

Johansen & Weisten

Bakeri og Conditori

Telefon 326

Sverre Sørbøen-Krog

Tlf. 120 HANDELSGARTNERI

Hønefoss

Frø og Blomsterhandel.

Kransebinderi.

Th. Granum

Skotøiforretning.

Tlf 219. Hønefoss Tlf. 219

Skal De ha utført et eller
annet trykningsarbeide,
så henvend Dem til

A. Evenstads trykkeri

— Hønefoss —

Telefoner:
Trykkeriet 162.
Privat 322,

De blir fornøid både
med pris og utførelse.

Hønefoss Glasmagasin

Telefon 43.

F. Larsen.

=====
Kjøkkenutstyr, Glas, Lamper,
Elektriske Belysningsartikler,
Stentøi, Porselen, Kortevarer,
Leketøi, Vandrør, Pumper
Kraner m. m. - - - - -
=====

Hønefoss
Kaffistova

Indehaver: Martha Næsset.

Telefon 226.

Telefon 226.

Ringerikes Sparebank, Hønefoss

Oprettet 1833

Stedets eldste bank

Mottar innskudd og utfører alle alm. bankforretninger.

Cheks utstedes på inn- og utland.

Sikkerhetshvelv.

HUSK

at billigste sted for innkjøp av blå og kulørte dresser, frakker, manufaktur, undertøi og arbeidsklær, gjør De hos mig, fordi jeg har de beste tilbud, enkle utgifter og selger med liten avanse.

S. A. ELVSVEEN

ST. OLAFSGT. 1.

HØNEFOSS.

Sæper

Parfymers

Toiletartikler

ODDVAR GRØNLIE

PARFYMERI- & DROGEFORRETNING

Telefon 536.

Urmaker Edv. Nøklebye

— Hønefoss —

Godt utvalg i ur og briller.

Telf. 273.

Etb. 1898.

Vintersportsartikler

i godt utvalg til rimelige priser hos

PETTER BENTZEN

CYKKEL- OG SPORTSFORRETNING
VERKSTED

*Likkister og søvb til absolut billigste priser.
Samtidig anbefaler jeg min møbelforretning
som billigste sted for innkjøp av møbler.*

A. Sukken

Telf. 537.

Nordre torv, Hønefoss.

Telf. 537.

JOH. THORESEN

Tobakker, Cigarer,
Cigaretter.

Chokolade, Konfekt,
Frukt.

Telf. 388

Telf. 388.

BUNDTMAKER PEDERSENS ENKE

Hatte-, Lue- og
Pelsvarehandel

HØNEFOSS

TLF. 136

GUNNAR DAHL

NORDSIDEN — HØNEFOSS

anbefaler sitt kransbinderi
og sin blomsterhandel

Telf. 524.

Telf. 524.

Til Julepresent

En pen Damevæske

Hønefoss Foto- & Rammeforretning

Erik Gran

Ur- og Optisk
Forretning

Telf. 115 Hønefoss Telf. 115

FR. WAGNER

Kransebinderi og
Blomsterhandel

Hønefoss Tlf. 118

Ole Frog

Assorteret landhandleri

Norderhov

Telef. 62

CAFE „CIRO“

anbefales Hønefoss og omegns publikum.

Elida Sandum.

Kakebua

Alle slags hjemmebakte kaker.
Bestillinger på kransekaker og
bløte kaker mottas.

Telf. 334.

Hønefoss.

Toiletartikler i godt utvalg.

OLAF GANDRUDS

FARVEHANDEL

— HØNEFOSS —

TELF. 450

Kjøp

„Ringerike“

og gi Dine venner
til jul.

Det største utvalg i presenter for alle anledninger.

Storgatens stentøimagasinet

Telefon 4.

Hønefoss.

Telefon 4.

Kjøp manufakturvarer for kontant
og De kjøper billigst

hos

Ole Kaarstad

Hønefoss.

HØNEFOSS—OSLO
A/S RINGERIKSRUTEN

Alle dager fra Hønefoss kl. 8 og 12 fm. og kl. 4 em.
- Oslo - 8 - 12 - - - 4 -

Søn- og helligdager kjøres ruten fra Oslo kl. 8
aften og fra Hønefoss kl. 8 aften.

Henv. Rutebilkontoret, Torvet 1. Telf. 547.

O. Brekke, telefon 47.

Hønefossruten.

Hønefoss—Oslo

||

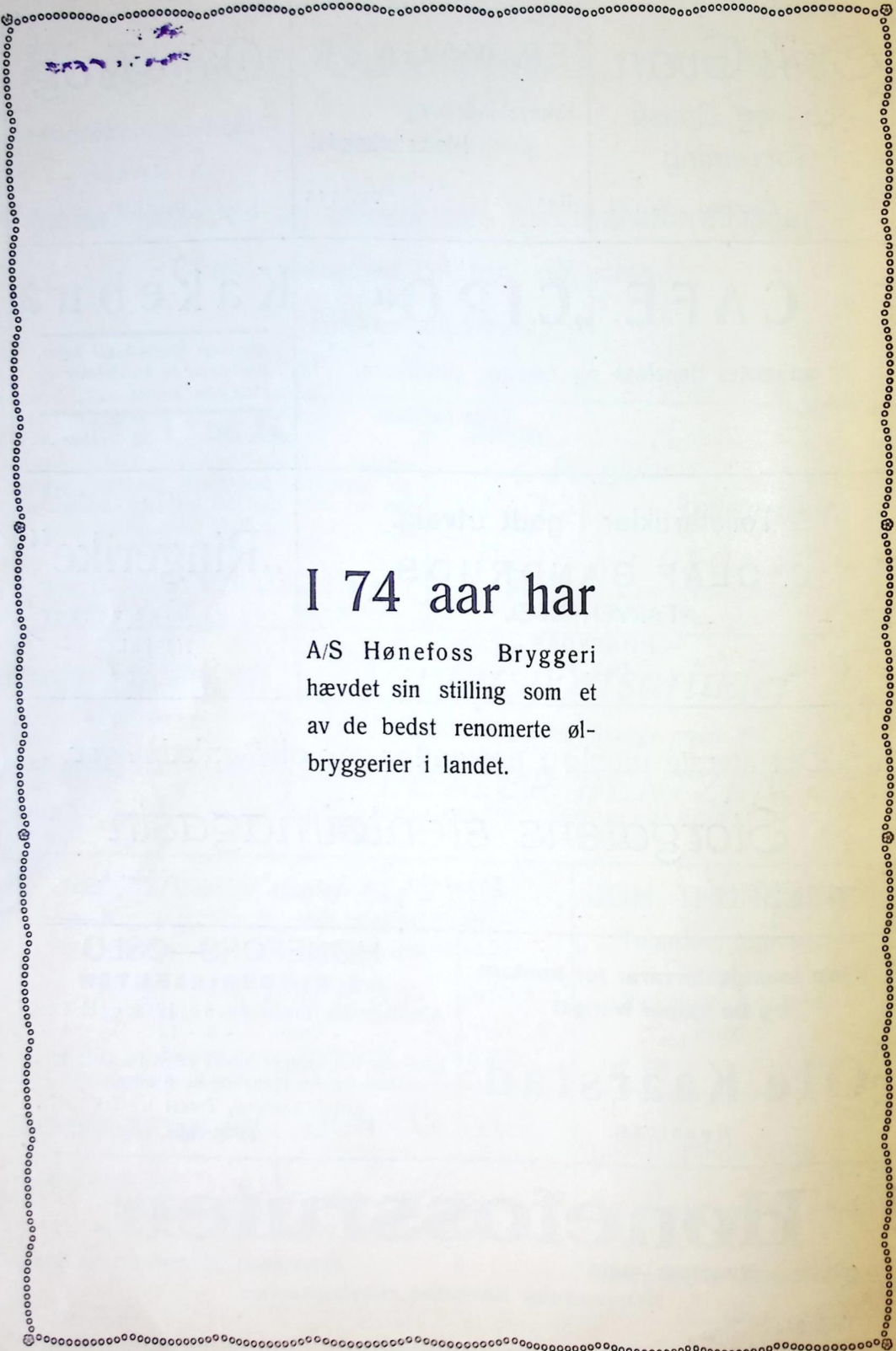
Hønefoss—Drammen

Henvendelse Karlsens rutebilkontor

Telf. 344

— Storgaten 18 — Hønefoss —

Telf. 344

I 74 aar har

A/S Hønefoss Bryggeri
hævdet sin stilling som et
av de bedst renomerte øl-
bryggerier i landet.